

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 3. 2. 2017
SWD(2017) 58 final

PRACOVNÝ DOKUMENT ÚTVAROV KOMISIE

Preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov EÚ Správa o krajine - SLOVENSKO

Sprievodný dokument

**k oznámeniu Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a
sociálnemu výboru a Výboru regiónov**

**Preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov EÚ: Spoločné výzvy
a ako spojiť úsilie na dosiahnutie lepších výsledkov**

{COM(2017) 63 final}
{SWD(2017) 33 - 57 final}
{SWD(2017) 59 - 60 final}

Túto správu vypracovali zamestnanci Generálneho riaditeľstva Európskej komisie pre životné prostredie. Budeme radi, ak nám akékoľvek pripomienky zašlete na túto e-mailovú adresu: ENV-EIR@ec.europa.eu

Viac informácií o Európskej únii nájdete na internete (<http://europa.eu>).

Fotografie: str. 7 – © Kaycco/iStock; str. 13 – © Ken Wiedemann/iStock; str. 18 – © Matej Krajčovič/iStock

V prípade záujmu o reprodukciu alebo použitie týchto fotografií sa musíte obrátiť priamo na držiteľa autorských práv.

©Európska únia, 2017

Reprodukcia je povolená, ak sa uvedie zdroj.

Obsah

ZHRNUTIE.....	4
ČASŤ I: TEMATICKÉ OBLASTI	5
1. PRECHOD EÚ NA OBEHOVÉ, EKOLOGICKÉ A KONKURENCIESCHOPNÉ NÍZKOUHLÍKOVÉ HOSPODÁRSTVO EFEKTÍVNE VYUŽÍVAJÚCE ZDROJE	5
Rozvoj obehového hospodárstva a zlepšenie efektívneho využívania zdrojov.....	5
Odpadové hospodárstvo	7
2. OCHRANA, ZACHOVANIE A ZVEĽAĎOVANIE PRÍRODNÉHO KAPITÁLU	9
Príroda a biodiverzita	9
Odhad prírodného kapitálu	11
Zelená infraštruktúra.....	12
Ochrana pôdy.....	12
3. ZABEZPEČENIE ZDRAVIA A KVALITY ŽIVOTA OBČANOV	14
Kvalita ovzdušia	14
Hluk	15
Kvalita vody a vodné hospodárstvo	15
Zlepšenie udržateľnosti miest	18
Medzinárodné dohody.....	19
ČASŤ II: PODPORNÝ RÁMEC: VYKONÁVACIE NÁSTROJE	20
4. TRHOVÉ NÁSTROJE A INVESTÍCIE	20
Ekologické zdaňovanie a environmentálne škodlivé subvencie.....	20
Zelené verejné obstarávanie	21
Investície: príspevok z fondov EÚ.....	21
5. EFEKTÍVNE RIADENIE A POZNATKY	24
Efektívne riadenie v ústredných, regionálnych a miestnych orgánoch verejnej správy	24
Zabezpečenie súladu.....	25
Účasť verejnosti a prístup k spravodlivosti	27
Prístup k informáciám, poznatkom a dôkazom.....	28

Zhrnutie

O preskúmaní vykonávania environmentálnych politík

V máji 2016 Komisia začala preskúmanie vykonávania environmentálnych politík. Ide o dvojročný cyklus analýzy, dialógu a spolupráce s cieľom zlepšiť vykonávanie existujúcich environmentálnych politík a právnych predpisov EÚ¹. Komisia v prvom kroku vypracovala 28 správ, v ktorých sú opísané hlavné výzvy a príležitosti týkajúce sa vykonávania environmentálnych politík v prípade každého členského štátu. Tieto správy majú slúžiť na podnietenie pozitívnej diskusie o spoločných environmentálnych výzvach pre EÚ, ako aj o najúčinnějších spôsoboch riešenia hlavných nedostatkov vo vykonávaní týchto politík. Správy sa opierajú o podrobné správy o vykonávaní týchto politík na sektorovej úrovni zhromaždených alebo vypracovaných Komisiou podľa osobitných environmentálnych právnych predpisov, ako aj o správu o stave životného prostredia z roku 2015 a iné správy Európskej environmentálnej agentúry. Tieto správy nebudú nahrádzať osobitné nástroje na zabezpečenie dodržiavania právnych záväzkov EÚ.

Správy sa vo všeobecnosti riadia osnovou 7. environmentálneho akčného programu² a odvolávajú na program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 a na príslušné ciele trvalo udržateľného rozvoja³ v rozsahu, v akom odrážajú existujúce záväzky a politické ciele environmentálneho práva EÚ⁴.

Hlavné výzvy boli vybrané so zreteľom na také faktory ako význam alebo závažnosť otázky vykonávania environmentálnych politík, pokiaľ ide o vplyv na kvalitu života občanov, vzdialenosť k cieľu a finančné dôsledky.

Správy sú pripojené k oznámeniu „*Preskúmanie vykonávania environmentálnych politík EÚ 2016: Spoločné výzvy a ako spojiť úsilie na dosiahnutie lepších výsledkov*“, v ktorom sú identifikované výzvy spoločné pre viaceré členské štáty a v ktorom sa uvádzajú predbežné závery o možných hlavných príčinách nedostatkov pri vykonávaní a navrhujú spoločné kroky na dosiahnutie lepších výsledkov. V jeho prílohe sú tiež zoskupené opatrenia navrhnuté v každej správe o krajine na zlepšenie vykonávania na vnútroštátnej úrovni.

¹ Oznámenie „Dosahovanie prínosov environmentálnych politík EÚ prostredníctvom ich pravidelného preskúvania“ ([COM/2016/ 316 final](#)).

² Rozhodnutie 1386/2013/EÚ z 20. novembra 2013 o všeobecnom environmentálnom akčnom programe Únie do roku 2020 „[Dobrý život v rámci možností našej planéty](#)“.

³ OSN, 2015. [Ciele trvalo udržateľného rozvoja](#).

⁴ Táto správa sa nevzťahuje na zmenu klímy, chemické látky a energetiku.

Všeobecný profil

Vykonávanie environmentálnych politík je pre Slovensko výzvou. K hlavným problémom patrí slabá výkonnosť odpadového hospodárstva s nízkymi mierami recyklácie a výraznou mierou závislosti na skládkovaní. Závažnou témou je potreba zlepšiť politiku vodného hospodárstva v kontexte rámcovej smernice EÚ o vode. K najvýznamnejším aktívam krajiny patrí bohaté prírodné prostredie a biodiverzita a jedna z najväčších sietí lokalít NATURA 2000. Na druhej strane treba pracovať na zachovaní tohto potenciálu hľadaním rovnováhy medzi rôznymi záujmami a potrebami na základe transparentného a efektívneho vydávania povolení a postupov strategického environmentálneho hodnotenia (SEA) a posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA).

Hlavné výzvy

Tri hlavné výzvy súvisiace s vykonávaním environmentálnej politiky a práva EÚ na Slovensku sa týkajú:

- ❖ zlepšenia odpadového hospodárstva, najmä zvýšenia recyklácie, zavádzania separovaného zberu odpadu a zníženia skládkovania,
- ❖ zlepšenia kvality ovzdušia v kritických regiónoch krajiny, najmä v mestských oblastiach ako Bratislava a Košice, postupného ukončenia škodlivých subvencií na hnedé uhlie,
- ❖ zlepšenia vodného hospodárstva, najmä z hľadiska projektov infraštruktúry, ale aj v prístupoch k poľnohospodárskemu využitiu a udržiavaniu krajiny (drenážne systémy a znečisťovanie dusičnanmi, ako aj obhospodarovanie lesov) a modernejšími metódami čistenia komunálnych odpadových vôd.

Hlavné príležitosti

Slovensko by mohlo dosahovať lepšie výsledky v oblastiach s dobrou vedomostnou základňou a osvedčenými postupmi. Týka sa to hlavne:

- ❖ využitia skúseností v oblasti ochrany prírody vrátane prístupu založenom na systéme tradičných krajinných územných celkov, práce zameranej na dobudovanie kompletnej a dobre riadenej sústavy Natura 2000,
- ❖ zachovania významných zdrojov pitnej vody uplatňovaním prístupov založených na ekosystéme a predchádzania negatívnym vplyvom.

Excelentnosť

V tých oblastiach, v ktorých Slovensko vyniká vo vykonávaní environmentálnych politík, by sa inovačné prístupy mohli vo väčšej miere rozšíriť aj do iných krajín. Dobrým príkladom je:

- ❖ územný systém ekologickej stability krajiny – systém ochrany krajiny – ako príklad osvedčeného postupu, ktorý bol vypracovaný ešte koncom 70. rokov minulého storočia v bývalom Československu.

Časť I: Tematické oblasti

1. Prechod EÚ na obehové, ekologické a konkurencieschopné nízkouhlíkové hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje

Rozvoj obehového hospodárstva a zlepšenie efektívneho využívania zdrojov

V balíku predpisov o obehovom hospodárstve z roku 2015 sa zdôrazňuje potreba prechodu na obehové hospodárstvo „s uzavretým cyklom“, s kaskádovým využívaním zdrojov a takmer nulovým zvyškovým odpadom. Tomu možno napomôcť vypracovaním inovačných finančných nástrojov a prístupom k nim, ako aj financovaním ekologických inovácií.

V rámci cieľa trvalo udržateľného rozvoja č. 8 sa krajiny vyzývajú k podpore stabilného, inkluzívneho a udržateľného hospodárskeho rastu, plnej a produktívnej zamestnanosti a k dôstojnej práci pre všetkých. V rámci cieľa trvalo udržateľného rozvoja č. 9 sa zdôrazňuje potreba vybudovať odolnú infraštruktúru, presadzovať inkluzívnu a udržateľnú industrializáciu a podporovať inovácie. V rámci cieľa trvalo udržateľného rozvoja č. 12 sa krajiny vyzývajú dosiahnuť udržateľné hospodárstvo s prírodnými zdrojmi a ich efektívne využívanie do roku 2030.

Opatrenia zamerané na obehové hospodárstvo

Transformácia našich hospodárstiev z lineárnych na obehové poskytuje príležitosť na ich pretvorenie a zlepšenie ich udržateľnosti a konkurencieschopnosti. Povedie to k podnieteniu investícií a ku krátkodobým aj dlhodobým prínosom pre hospodárstvo, životné prostredie, ako aj pre občanov.⁵

Vzhľadom na blížiacu sa slovenské predsedníctvo EÚ v júli 2016 by sa z politického hľadiska malo na Slovensku pokročiť v oblasti obehového hospodárstva, keďže bolo uvedené ako jedno z priorít. Tvorcovia politík sa zameriavajú na snahy o zníženie energetickej náročnosti slovenskej ekonomiky (keďže je dvojnásobne vyššia ako priemer EÚ), ako aj na zlepšenie odpadového hospodárstva a zníženie vysokej miery skládkovania. To pomôže v oblasti produktivity zdrojov, kde je Slovensko v súčasnosti pod priemerom EÚ.

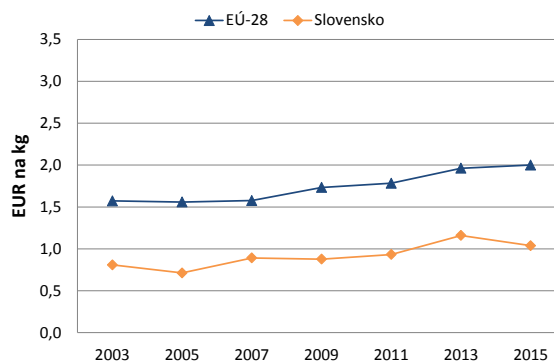
Doteraz neexistuje vnútroštátna politika s uceleným prístupom k ekologickým inováciám a obehovému hospodárstvu. Bola zriadená pracovná skupina na národnej úrovni, aby prediskutovala opatrenia uvedené v balíku Európskej komisie o obehovom hospodárstve, doposiaľ však neboli dohodnuté žiadne konkrétne

stratégie alebo akčné plány.⁶

Manifest vlády, ktorý nová vláda prijala v apríli 2016, zahŕňa ako jeden zo svojich hlavných cieľov environmentálneho programu prípravu podmienok na stabilný prechod ku konkurencieschopnému a nízkouhlíkovému hospodárstvu, ktoré efektívne využíva zdroje. Tento dokument je však sformulovaný bez jasného harmonogramu vykonávania a/alebo s nejasným finančným krytím, s výnimkou priorít dohodnutých už v slovenskej dohode o partnerstve alebo operačných programoch na roky 2014 – 2020. To vo všeobecnosti svedčí o spoliehaní sa v značnej miere na finančné prostriedky EÚ určené na verejné investície.

Pokiaľ ide o nástroje na Slovensku, podľa všetkého sú naďalej zamerané na tradičné environmentálne prístupy, napr. systémy environmentálneho manažérstva⁷, environmentálne označovanie⁸ a zelené verejné obstarávanie (ZVO)⁹. Avšak dokonca aj tieto dobrovoľné nástroje sú vykonávané a podporované orgánmi verejnej správy a hlavne ministerstvom životného prostredia.

Obrázok 1: Produktivita zdrojov 2003 – 2015¹⁰

Na obrázku 1 sú znázornené časové trendy, ktoré poukazujú na mierny, ale vcelku stabilný nárast produktivity zdrojov (ako efektívne sú v hospodárstve využívané materiálne zdroje na vytváranie blahobytu) od roku 2004 na Slovensku. Od roku 2014 však možno

⁵ Európska komisia, 2015. [Navrhovaný balík o obehovom hospodárstve](#).

⁶ Európska environmentálna agentúra, 2016. *More from less – material resource efficiency in Europe* (Získať viac z menej – efektívnosť materiálových zdrojov). [Správa o Slovensku](#).

⁷ Schéma EÚ pre environmentálne manažérstvo a audit (EMAS) a systém environmentálneho manažérstva podľa ISO 14001 (EMS).

⁸ Environmentálne označovanie výrobkov vykonávané prostredníctvom európskeho alebo vnútroštátneho systému udeľovania environmentálnej značky EÚ a environmentálne vhodné výroby.

⁹ Oddiel 5.

¹⁰ Eurostat, [Resource productivity](#) (Produktivita zdrojov), prístupné v októbri 2016.

pozorovať mierny pokles. Čo sa týka produktivity zdrojov, v roku 2015 bolo Slovensko pod priemerom EÚ s 1,0 EUR/kg (priemer EÚ je 2,0).¹¹

MSP¹² a efektívne využívanie zdrojov

V bleskovom prieskume Eurobarometra č. 426 „MSP, efektívne využívanie zdrojov a zelené trhy“ sa uvádza, že 36 % malých a stredných podnikov na Slovensku investovalo max. 5 % svojho ročného obratu do opatrení zameraných na efektívne využívanie zdrojov (priemer EÚ-28 je 50 %), 34 % z nich v súčasnosti ponúka ekologické výrobky a služby, 62 % prijalo opatrenia na úsporu energie (priemer EÚ-28 je 59 %), 57 % na minimalizovanie odpadu (priemer EÚ-28 je 60 %), 62 % na šetrenie vodou (priemer EÚ-28 je 44 %) a 56 % na šetrenie materiálmi (priemer EÚ-28 je 54 %). Čo sa týka obehového hospodárstva, 30 % prijalo opatrenia na recykláciu opätovným zhodnotením materiálov alebo odpadu v rámci spoločnosti, 21 % na navrhovanie výrobkov, ktoré sa ľahšie udržiavajú, opravujú alebo zhodnocujú a 20 % dokázalo predat svoj odpadový materiál inej spoločnosti.

Podľa bleskového prieskumu Eurobarometra č. 426 sa vďaka opatreniam na efektívne využívanie zdrojov podarilo znížiť výrobné náklady v 37 % MSP na Slovensku.

Podľa bleskového prieskumu Eurobarometra č. 426 „MSP, efektívne využívanie zdrojov a zelené trhy“ 52 % MSP na Slovensku má jedného alebo viac pracovníkov zamestnaných aspoň určitý čas na plný pracovný úväzok na ekologickom pracovnom mieste¹³. Priemerný počet zamestnancov na plný pracovný úväzok na ekologickom pracovnom mieste na Slovensku je 2,4.

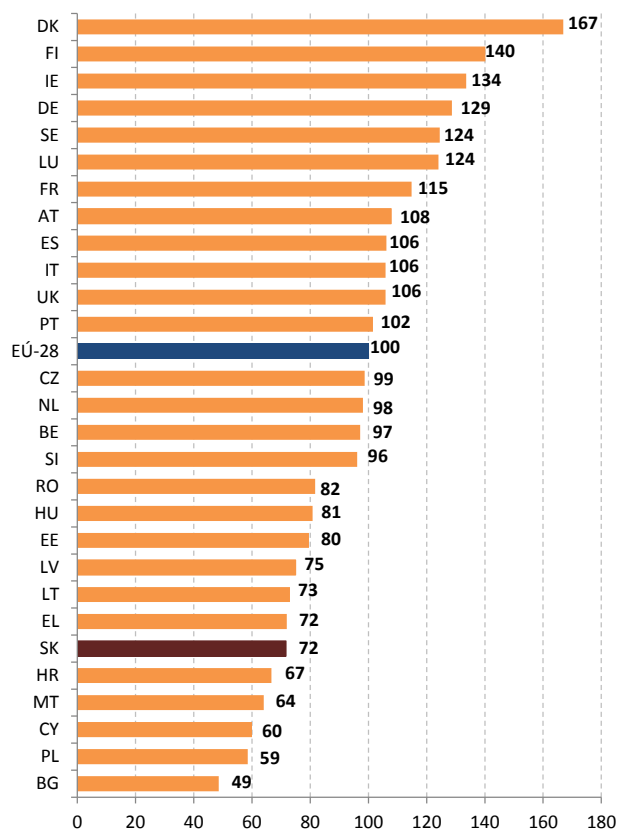
Ekologické inovácie

Z výsledkov porovnávacieho prehľadu znázorneného na obrázku 2 vyplýva, že celková výkonnosť Slovenska v oblasti ekologických inovácií za rok 2015 sa v porovnaní s rokmi 2013 a 2014 zlepšila, pričom celkové skóre indexu bolo 72 (oproti 54 v roku 2013), čím sa Slovensku zaradilo na 23. miesto medzi krajinami EÚ-28. Odrzkadľuje to výzvy, ktorým Slovensko čelí pre chýbajúci ucelený prístup k ekologickým inováciám, ako aj pre nízke investície do výskumu a vývoja.

K hlavným hnacím silám na podporu ekologických

inovácií a obehového hospodárstva by mohol patriť automobilový priemysel, keďže je jedným z popredných priemyselných odvetví na Slovensku. Ďalšou hnacou silou by mohol byť stimulačný rámec na podporu inovácií v rámci podnikov a akademických inštitúcií. V Centre vedecko-technických informácií bol zriadený Národný portál pre transfer technológií, ktorého cieľom je intenzívnejšie spolupracovať s pracoviskami sídlacimi na univerzitách.

Obrázok 2: Index ekologických inovácií 2015 (EÚ=100)¹⁴

Obehovému hospodárstvu a ekologickým inováciám na Slovensku bránia viaceré prekážky.

Na jednej strane sú to hospodárske a finančné prekážky, t. j. nedostatok finančných zdrojov a vysoké náklady na inovácie (RIS3¹⁵). Konkrétne na Slovensku stále chýba dostatok finančných prostriedkov na výskum a inovácie. Hlavnými zdrojmi financovania výskumu a vývoja na Slovensku sú verejný sektor a štrukturálne fondy EÚ a nie podniky (RIS3). Niektoré regióny, t. j. regióny stredného a východného Slovenska, nie sú pre súkromné investície vôbec zaujímavé, najmä pre problémy s infraštruktúrou.¹⁶

Prekážky tvoria aj nedostatočný dopyt po inováciách na

¹¹ Produktivita zdrojov je vymedzená ako pomer hrubého domáceho produktu (HDP) k domácej materiálnej spotrebe.

¹² Malé a stredné podniky.

¹³ V bleskovom prieskume Eurobarometra č. 426 „Malé a stredné podniky, efektívne využívanie zdrojov a zelené trhy“ je „ekologické pracovné miesto“ vymedzené ako pracovné miesto týkajúce sa priamo informácií, technológií alebo materiálov, ktoré prispievajú k zachovaniu alebo obnoveniu kvality životného prostredia. Potrebné sú k tomu osobitné zručnosti, poznatky, odborná príprava alebo skúsenosti (napr. overenie dodržiavania environmentálnych právnych predpisov, monitorovanie efektívnosti využívania zdrojov v danom podniku, propagácia a predaj ekologických výrobkov a služieb).

¹⁴ [Stredisko pre sledovanie ekologických inovácií](#): Porovnávacie prehľad ekologických inovácií 2015.

¹⁵ Výskumné a inovačné stratégie inteligentnej špecializácie: [Stratégia pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky na roky 2014 – 2020](#).

¹⁶ Európska komisia, SWD(2016) 93 final.

trhu a nízka úroveň informovanosti verejnosti o tejto téme.

Navrhované opatrenie

- Vypracovať všeobecný politický rámec pre obehové hospodárstvo a ekologické inovácie.
- Stanoviť politický rámec, ktorý by umožňoval využívanie opatrení týkajúcich sa obehového hospodárstva.
- Zlepšiť možnosti financovania MSP na Slovensku. Podporovať rozvoj trhu s druhotnými surovinami. Stimulovať investície do ekologických výrobkov a služieb.
- Zvýšiť informovanosť obyvateľstva o obehovom hospodárstve, a tým zvýšiť dopyt na trhu.

Odpadové hospodárstvo

Premena odpadu na zdroj si vyžaduje:

- plné vykonávanie právnych predpisov Únie vrátane hierarchie odpadového hospodárstva, potreby separovaného zberu odpadu, cieľov znižovania množstva biologicky odbúrateľného odpadu zo skládok atď.,
- znižovanie produkcie odpadu na obyvateľa, ako aj produkcie odpadu v absolútnom vyjadrení,
- obmedzenie energetického zhodnocovania na nerecyklovateľné materiály a postupné ukončovanie skládkovania recyklovateľného alebo zhodnotiteľného odpadu.

V rámci cieľa trvalo udržateľného rozvoja č. 12 sa krajiny vyzývajú do roku 2030 výrazne znížiť vznik odpadu prevenciou, znižovaním objemu odpadu, jeho recykláciou a zhodnocovaním.

Prístup EÚ k nakladaniu s odpadom je založený na „hierarchii odpadového hospodárstva“, v ktorej je stanovené poradie priorít pri formulovaní odpadovej politiky a nakladanie s odpadom na prevádzkovej úrovni: prevencia, (príprava na) opätovné použitie, recyklácia, zhodnocovanie a ako najmenej preferovaná možnosť likvidácia (ktorá zahŕňa skládkovanie a spaľovanie bez energetického zhodnotenia). Pokrok pri dosahovaní cieľov recyklácie a prijatie náležitého programu odpadového hospodárstva/programu predchádzania vzniku odpadu¹⁷ by mali byť kľúčovými prvkami na účely hodnotenia výsledkov členských štátov. Tento oddiel je zameraný na nakladanie s komunálnym odpadom, pre ktoré sú v práve Únie stanovené záväzné ciele v oblasti recyklácie.

Produkcia komunálneho odpadu na Slovensku sa v roku 2014 zvýšila, čím prelomila klesajúci trend od roku 2010 a zostala značne pod priemerom EÚ (321 kg na obyvateľa

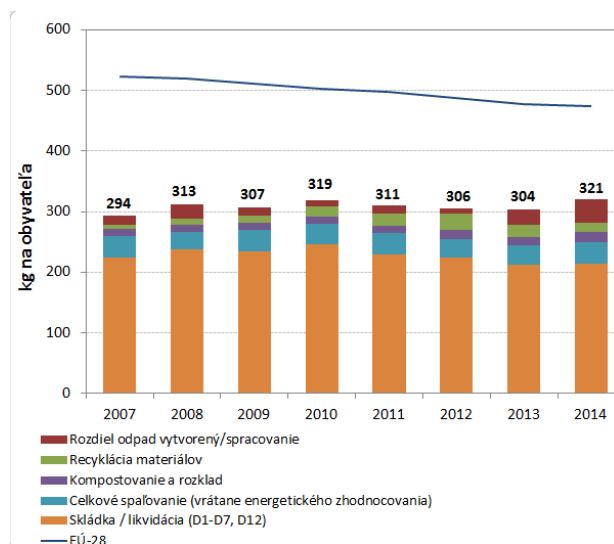
¹⁷ Programy odpadového hospodárstva a programy predchádzania vzniku odpadu.

za rok v porovnaní s približne 475 kg na obyvateľa za rok), ako je znázornené na obrázku 3. Rozdiely medzi štatistickými údajmi na vnútroštátnej úrovni a štatistickými údajmi Eurostatu však stále pretrvávajú.

Na obrázku 3 je znázornené množstvo komunálneho odpadu podľa typu spracovania na Slovensku v kg na obyvateľa, z čoho vyplýva vysoká miera skládkovania komunálneho odpadu a ešte stále veľmi nízka miera recyklácie. Slovensko má stále jeden z najnižších poplatkov za skládkovanie spomedzi členských štátov EÚ.¹⁸ Veľký problém je aj počet nelegálnych skládok, najmä v bratislavskom regióne.

Recyklácia komunálneho odpadu (vrátane kompostovania) zostáva na pomerne nízkej úrovni (12 % v porovnaní s priemerom EÚ vo výške 44 %). Z tohto dôvodu bude potrebné vyvinúť značné úsilie na dosiahnutie cieľa 50 % recyklácie do roku 2020, ako je znázornené na obrázku 4.¹⁹

Obrázok 3: Komunálny odpad podľa typu spracovania na Slovensku 2007 – 2014²⁰

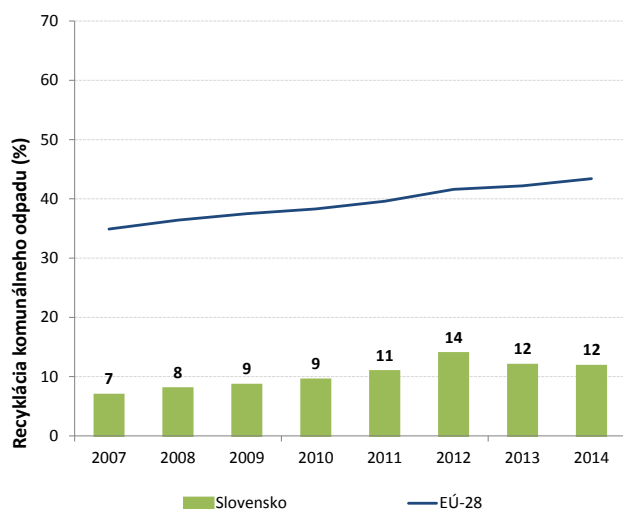

¹⁸ <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures/typical-charge-gate-fee-and>

¹⁹ Členské štáty si môžu zvoliť inú metódu, ako používa štatistický úrad ESTAT (a ktorá je uvedená v tejto správe), na výpočet ich miery recyklácie a sledovanie plnenia cieľa do roku 2020, a to dosiahnuť 50 % podiel recyklácie komunálneho odpadu.

²⁰ Eurostat, [Municipal waste and treatment, by type of treatment method](#) (Komunálny odpad a spracovanie podľa typu metódy spracovania), sprístupnené v októbri 2016.

Obrázok 4: Miera recyklácie komunálneho odpadu 2007 – 2014²¹

Slovensko má stále vysokú mieru skládkovania komunálneho odpadu (76 % v roku 2014). Spaľovanie predstavuje 12 %. S cieľom pomôcť prekonať nedostatky vo vykonávaní zo strany Slovenska, Komisia predložila plán realizácie na dosiahnutie súladu s právnymi predpismi.²² Hlavné odporúčania zahŕňali progresívne zvyšovanie dane zo skládkovania a využitie výnosov na prvé stupne v hierarchii odpadového hospodárstva, zlepšovanie výkonnosti systémov rozšírenej zodpovednosti výrobcov pre hlavné toky odpadov na zabezpečenie náležitého a udržateľného financovania separovaného zberu, triedenia a recyklácie. Hneď po zavedení separovaného zberu by sa mali na miestnej úrovni podporiť a harmonizovať režimy platby podľa množstva zvyškového odpadu („plať za to, čo vyhodíš“). Takéto režimy zavedené v niektorých regiónoch na Slovensku ukladajú veľmi nízky poplatok, a preto nestimulujú k separovanému zberu. Stimuly pre obce na podporu separovaného zberu a zhodnocovanie/recykláciu by sa mali zosúladiť.

Novým zákonom o odpadoch, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2016, sa upravujú niektoré aspekty odpadového hospodárstva vrátane predchádzania vzniku odpadu, rozšírenej zodpovednosti výrobcu, nakladania s komunálnym odpadom a ukončenia činnosti bývalého recyklačného fondu. Časti tohto zákona sú dôležité pre zlepšenie obehového hospodárstva, najmä systém rozšírenej zodpovednosti výrobcu. Nie je jasné, či samotný zákon umožní Slovensku dosiahnuť ciele rámcovej smernice o odpade roku 2020 a ešte ambicióznejšie ciele balíka o obehovom hospodárstve. V roku 2015 bol prijatý aj plán odpadového hospodárstva

Slovenskej republiky na roky 2016 – 2020. Vyhodnotená bola činnosť medzi rokmi 2011 a 2015 až do roku 2013. Z výsledkov vyplýva, že niektoré ciele sa nedosiahli vrátane cieľov stanovených pre komunálny odpad, najmä v oblasti recyklácie.

Ak by sa existujúce právne predpisy týkajúce sa odpadu vykonávali v plnom rozsahu, prispelo by to k vytvoreniu takmer 5 900 pracovných miest na Slovensku a ročný obrat v sektore odpadového hospodárstva by sa zvýšil o viac ako 620 miliónov EUR. Priblíženie k cieľom plánu efektívneho využívania zdrojov by mohlo priniesť ďalších 7000 pracovných miest a zvýšiť ročný obrat v sektore odpadového hospodárstva o viac ako 740 miliónov EUR.²³

Navrhované opatrenie

- Postupne zvyšovať dane zo skládok na účely postupného ukončenia skládkovania recyklovateľného alebo zhodnotiteľného odpadu. Využiť príjmy na podporu separovaného zberu a alternatívnej infraštruktúry na podporu prvých stupňov hierarchie odpadového hospodárstva. Predchádzať budovaniu prebytočnej infraštruktúry na spracovanie zvyškového odpadu.
- Zamerať sa na realizáciu povinnosti uskutočňovať separovaný zber s cieľom zvýšiť miery recyklácie. Hneď po zavedení účinného systému separovaného zberu by sa mali na miestnej úrovni podporiť a harmonizovať režimy platby podľa množstva zvyškového odpadu („plať za to, čo vyhodíš“).
- Rozšíriť a zlepšiť nákladovú efektívnosť, monitorovanie a transparentnosť existujúcich systémov rozšírenej zodpovednosti výrobcu.

²¹ Eurostat, [Recycling rate of municipal waste](#) (Miera recyklácie komunálneho odpadu), sprístupnené v októbri 2016.

²² [Európska komisia, Plán pre Slovensko](#)

²³ Implementing EU legislation for Green Growth (2011), [štúdia vypracovaná poradenskou spoločnosťou Bio Intelligence Service](#), rozdelenie krajín podľa podielu na tvorbe pracovných miest bolo vypracované na žiadosť Komisie, nebolo však zahrnuté v uverejnenom dokumente.

2. Ochrana, zachovanie a zveľad'ovanie prírodného kapitálu

Príroda a biodiverzita

Cieľom stratégie EÚ v oblasti biodiverzity je zastaviť stratu biodiverzity v EÚ do roku 2020, obnoviť ekosystémy a ich služby v najväčšom možnom rozsahu a zintenzívniť úsilie na zvrátenie celosvetovej straty biodiverzity. Cieľom smerníc EÚ o vtáctve a biotopoch je dosiahnuť priaznivý stav ochrany chránených druhov a biotopov.

V rámci cieľa trvalo udržateľného rozvoja č. 14 sú krajiny povinné chrániť a udržateľne využívať oceány, moria a morské zdroje, zatiaľ čo v rámci cieľa trvalo udržateľného rozvoja č. 15 sú krajiny povinné chrániť, obnoviť a presadzovať trvalo udržateľné využívanie suchozemských ekosystémov, udržateľne hospodáriť s lesmi, bojovať proti dezertifikácii, zastaviť a zvrátiť degradáciu pôdy a zastaviť stratu biodiverzity.

Smernica EÚ o biotopoch z roku 1992 a smernica o vtáctve z roku 1979 sú základom európskych právnych predpisov zameraných na ochranu voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín v EÚ. Natura 2000, najväčšia koordinovaná sieť chránených území na svete, je kľúčovým nástrojom na dosiahnutie a plnenie zámerov týchto smerníc s cieľom zabezpečiť dlhodobú ochranu, zachovanie a prežitie najzácnejších a najohrozenejších rastlinných a živočíšnych druhov a biotopov a ekosystémov v Európe, ktoré tieto smernice podporujú.

Náležité označenie chránených lokalít ako osobitné chránené územia podľa smernice o biotopoch, ako aj chránené vtáčie územia podľa smernice o vtáctve je rozhodujúcim míľnikom na ceste k splneniu zámerov týchto smerníc. Výsledky správ na základe článku 17 smernice o biotopoch a článku 12 smernice o vtáctve a pokrok pri označovaní vhodných lokalít s európskym významom – chránených vtáčích území a vhodných osobitných chránených území²⁴ na súši aj na mori by mali byť kľúčovými prvkami pri hodnotení výsledkov členských štátov.

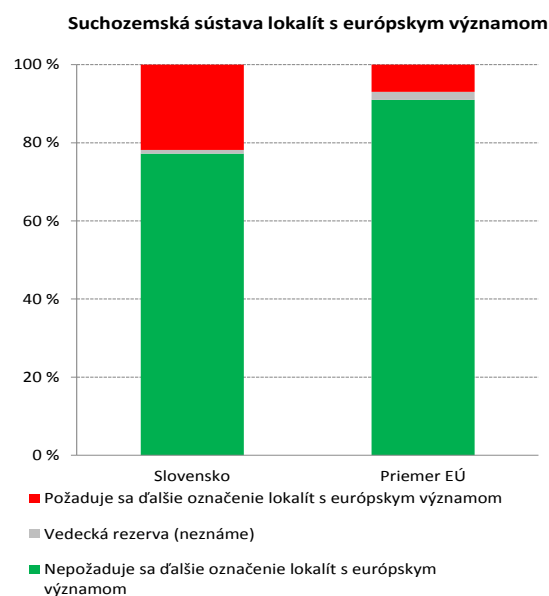
Na začiatku roka 2016 pokrývala sústava Natura 2000 celkom 29,57 % rozlohy územia Slovenska (priemer EÚ je 18,1 %), pričom chránené vtáčie územia podľa smernice o vtáctve pokrývajú 26,83 % (priemer EÚ je 12,3 %) a lokality s európskym významom podľa smernice o biotopoch pokrývajú 11,95 % (priemer EÚ je 13,8 %). Na Slovensku sa nachádza 514 lokalít sústavy Natura 2000 – 41 chránených vtáčích území a 473 lokalít s európskym významom.

²⁴ Lokality s európskym významom sú označované podľa smernice o biotopoch, kým chránené vtáčie územia sú označované podľa smernice o vtáctve; čísla o pokrytí sa nesčítavajú preto, že niektoré lokality s európskym významom a chránené vtáčie územia sa prekrývajú. Osobitné chránené územia znamenajú lokality s európskym významom označené členskými štátmi.

Sústava Natura 2000 sa považuje za súčasť národného systému chránených území, ktorý zabezpečuje ochranné opatrenia pre lokality sústavy Natura 2000 z dôvodu vysokej úrovne prekryvania sústavy Natura 2000 s chránenými územiami na vnútroštátnej úrovni. Rovnaký zákon o ochrane prírody a krajiny upravuje obe siete (zákon č. 543/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov).

Zatiaľ čo označenie chránených vtáčích území už bolo dokončené, sústava lokalít s európskym významom ešte nie je dokončená²⁵, ako je znázornené na obrázku 5²⁶.

Obrázok 5: Posúdenie dostatočnosti sústavy lokalít s európskym významom na Slovensku na základe situácie do decembra 2013 (v %)²⁷

Do februára 2016 Slovensko zriadilo 209 osobitných chránených území.

Sťažnosti sa zvyčajne týkajú konfliktov medzi ochranou

²⁵ V prípade každého členského štátu Komisia posudzuje, či druhy živočíchov a rastlín a typy biotopov z prílohy I a II smernice o biotopoch sú dostatočne zastúpené v doteraz označených lokalitách. Vyjadrené je to ako percentuálny podiel rastlinných a živočíšnych druhov a biotopov, pre ktoré je potrebné označiť ďalšie územia v záujme dokončenia sústavy v tejto krajine. [Aktuálne údaje](#), ktoré boli dostupné v rokoch 2014 – 2015, odrážajú situáciu až do decembra 2013.

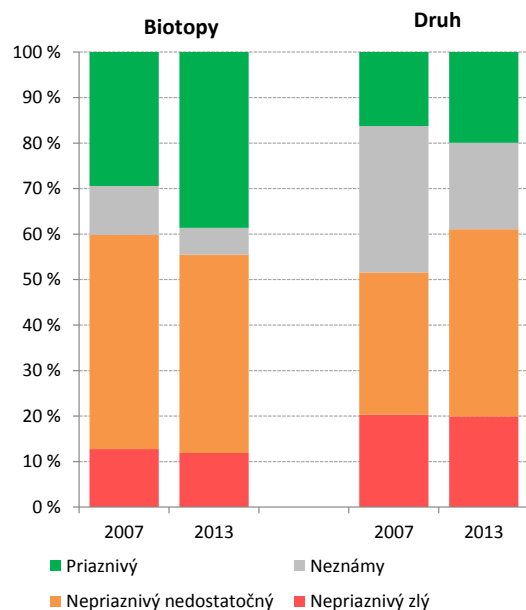
²⁶ Percentuálne podiely na obrázku 5 znamenajú percentuálne podiely z celkového počtu posúdení (jedno posúdenie sa vzťahuje na 1 rastlinný alebo živočíšny druh alebo 1 biotop v danom biogeografickom regióne členského štátu), ak sa typ biotopu alebo rastlinný alebo živočíšny druh vyskytuje vo viac ako 1 biogeografickom regióne v rámci daného členského štátu, uskutoční sa toľko individuálnych posúdení, koľko je biogeografických regiónov s výskytom daného rastlinného alebo živočíšneho druhu alebo biotopu v tomto členskom štáte.

²⁷ Európska komisia, interné hodnotenie.

prírody a sociálno-ekonomickým rozvojom, konkrétne stavbou diaľnic, nových vodných nádrží a vodných elektrární, ktoré sú v konflikte so sústavou Natura 2000. V mnohých sťažnostiach sa uvádza údaje zlá alebo chýbajúca správa lokalít sústavy Natura 2000 alebo osobitných chránených prvkov (chránených rastlinných a živočíšnych druhov alebo biotopov), najmä pokiaľ ide o holoruby lesných biotopov v lokalitách sústavy Natura 2000, lov vlkov²⁸, nedostatočná ochrana určitých druhov vtákov atď.

Slovenské lokality sústavy Natura 2000 sú spravované vlastníkami a užívateľmi pôdy, vedeckou/metodickou podporou a v niektorých lokalitách aj s pomocou Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky. Celkovú zodpovednosť za sústavu Natura 2000 na Slovensku nesie Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky. Okrem lokalít označených orgánmi štátnej správy existujú aj 2 súkromné chránené oblasti (označené Lesoochranárskym zoskupením Vlk) a 2 obecné chránené oblasti.

Obrázok 6: Stav ochrany biotopov a rastlinných a živočíšnych druhov na Slovensku 2007/2013 (v %)²⁹

Podľa najnovšej správy o stave ochrany biotopov a rastlinných a živočíšnych druhov, na ktoré sa vzťahuje smernica o biotopoch³⁰, bol podľa biogeografických hodnotení biotopov v roku 2013 stav 38,6 % biotopov

²⁸ <http://domov.sme.sk/c/20374539/lesoochranarom-sa-nepaci-plan-lovu-vlka-obratili-sa-na-brusel.html>

²⁹ Tieto údaje vyjadrujú percentuálny podiel biogeografických hodnotení stavu ochrany biotopov a rastlinných a živočíšnych druhov (jedno hodnotenie sa vzťahuje na 1 rastlinný alebo živočíšny druh alebo 1 biotop v danom biogeografickom regióne členského štátu). Informácie sú založené na článku 17 smernice o biotopoch - [súhrnná správa za Slovensko](#).

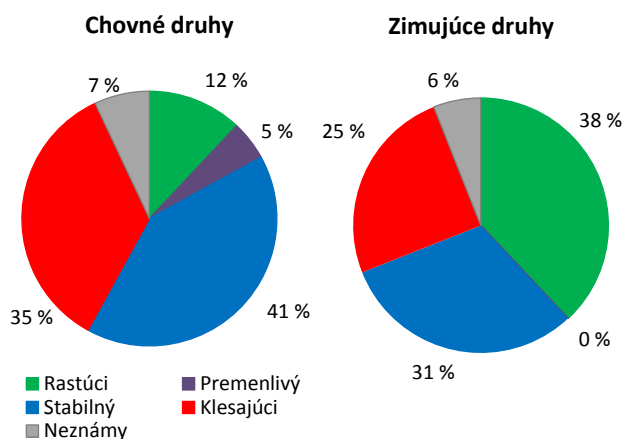
³⁰ Základom „správy podľa článku 17“ je hodnotenie stavu ochrany biotopov a rastlinných a živočíšnych druhov, ktoré sú cieľom smernice o biotopoch.

priaznivý (EÚ-27: 16 %). Ďalej v prípade 44 % sa usúdilo, že ich stav je nepriaznivý – nepostačujúci³¹ (EÚ-27: 47 %) a v prípade 12 % bol nepriaznivý – zlý (EÚ-27: 30 %). V prípade rastlinných a živočíšnych druhov 20 % hodnotení bolo v roku 2013 priaznivých (EÚ-27: 23 %) v prípade 41 % sa usúdilo, že ich stav je nepriaznivý – nepostačujúci (EÚ-27: 42 %) a v prípade 20 % bol ich stav nepriaznivý – zlý (EÚ-27: 18 %), ako je znázornené na obrázku 6³².

Len 5 % nepriaznivých hodnotení v prípade rastlinných a živočíšnych druhov a 1,7 % v prípade biotopov vykazovalo v roku 2013 pozitívny trend.

Z porovnania výsledkov zo správ podľa článku 17 vyplýva celkové zlepšenie, pokiaľ ide o vedomosti o údajoch a značný pokrok, pokiaľ ide o stav ochrany biotopov. Zatiaľ čo v období rokov 2007–2012 stav ochrany 6 typov biotopov a 60 rastlinných a živočíšnych druhov bol neznámy, v období rokov 2001–2006 to bolo 11 typov biotopov a 103 rastlinných a živočíšnych druhov. Podľa oficiálnej správy predloženej podľa článku 12 smernice o vtáctve³³, 76 % chovných druhov vykazovalo krátkodobé stúpajúce alebo stabilné populačné trendy (v prípade zimujúcich druhov to bolo 69 %), ako je znázornené na obrázku 7.

Obrázok 7: Krátkodobý populačný trend chovných a zimujúcich druhov vtákov na Slovensku v roku 2012 (v %)³⁴

Pokiaľ ide o obhospodarovanie lesov a podporu z fondov

³¹ Stav ochrany sa hodnotí pomocou štandardnej metodiky ako „priaznivý“, „nepriaznivý – nepostačujúci“ a „nepriaznivý – zlý“ na základe štyroch parametrov, ako je stanovené v článku 1 smernice o biotopoch.

³² Upozorňujeme, že priame porovnanie údajov z obdobia rokov 2007 a 2013 komplikuje skutočnosť, že na Bulharsko a Rumunsko sa nevzťahoval cyklus podávania správ z roku 2007, že „neznámych“ hodnotení výrazne ubudlo, najmä v prípade rastlinných a živočíšnych druhov a že niektoré uvedené zmeny nie sú skutočné, keďže vyplývajú z vylepšených údajov/monitorovacích metód.

³³ V článku 12 smernice o vtáctve sa od členských štátov vyžaduje predložiť správu o dosiahnutom pokroku.

³⁴ Správa podľa článku 12 smernice o vtáctve – [súhrnná správa za Slovensko](#).

EÚ, národný program rozvoja vidieka SR na roky 2014 – 2020 obsahuje opatrenia na prevenciu rizika lesných požiarov, ktoré podľa zistení Dvora audítorov boli v období rokov 2007 – 2013 zneužitú. Na prekonanie tohto problému bolo navrhnuté nové vymedzenie oblastí so stredným a vysokým stupňom ohrozenia lesnými požiarimi³⁵, avšak bez spoľahlivej metodiky.

Takmer 41 % celkovej rozlohy Slovenska je zalesnenej (priemer EÚ je 42 %), pričom približne 48 % lesov sa prekrýva so sústavou Natura 2000. Vzniká tak nesúlad medzi rôznymi prístupmi v oblasti obhospodarovania lesov, ktorý bol identifikovaný ako jedna z troch najvýznamnejších výziev v oblasti životného prostredia na Slovensku³⁶. Intenzita využívania lesov podľa niektorých ukazovateľov za posledných desať rokov vzrástla, pričom holoruby sa používajú mimoriadne často. Väčšina lesov je vo vlastníctve štátu, niektoré časti sú však v súkromnom vlastníctve napr. mimovládnych organizácií, ktoré ich obhospodarujú. Obhospodarovanie štátnych lesov sa riadi plánmi obhospodarovania lesov zameranými na produkčnú funkciu lesa. Pokiaľ ide o zdravie lesa, aj keď sa trend od 90. rokov minulého storočia stabilizoval, oslabovanie stability ekosystémov počas desaťročí spôsobilo, že lesné ekosystémy utrpeli vplyvom prudkých víchric (napr. v Tichej a Kôprovej doline vo Vysokých Tatrách v roku 2004).

Vďaka tomuto pomerne vysokému podielu lesov Slovensko presadzuje využívanie biomasy prostredníctvom fondov EÚ ako príspevok k cieľom politiky v oblasti obnoviteľných zdrojov. Udržateľné využívanie (drevej) biomasy v určitých regiónoch Slovenska však vyvoláva obavy vzhľadom na výrub a spaľovanie dreva vysokej kvality na energetické účely³⁷. Z trendov už vidno, že dochádza k znehodnocovaniu zásob dreva v lesných porastoch a krajinných prvkoch v mestských oblastiach a v okolí riek a ciest. V záujme zabránenia ďalšiemu zhoršovaniu bola Slovenská republika požiadaná o vypracovanie analýzy udržateľného využívania zdrojov biomasy v kontexte financovania zo strany EÚ³⁸. Boli tiež hlásené prípady

nezákonného používania kvalitného dreva na spaľovanie biomasy.

Navrhované opatrenie

- Dokončiť proces označovania lokalít sústavy Natura 2000 a zaviesť jasne stanovené ciele ochrany a potrebné ochranné opatrenia pre lokality a poskytnúť primerané zdroje na ich plnenie s cieľom zachovať alebo obnoviť priaznivý stav ochrany rastlinných a živočíšnych druhov a biotopov s európskym významom v ich prirodzenom rozsahu.
- Posilniť budovanie kapacít s cieľom zlepšiť riadenie lokalít sústavy Natura 2000 a režimov ochrany rastlinných a živočíšnych druhov a zabezpečiť úplnú integráciu s inými politikami a ich príslušnými finančnými prostriedkami. Posilniť komunikáciu so zainteresovanými stranami.
- Zabezpečiť trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov a podporovať efektívne využívanie biomasy.

Odhad prírodného kapitálu

V rámci stratégie EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020 sa členské štáty vyzývajú zmapovať a posúdiť stav ekosystémov a ich služieb na svojom území do roku 2014, posúdiť ekonomickú hodnotu takýchto služieb a podporiť integráciu týchto hodnôt do účtovných systémov a systémov vykazovania na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni do roku 2020.

Na miestnej/regiónálnej úrovni prebiehajú práce na mapovaní a hodnotení ekosystémov a ich služieb³⁹ (hodnotenie ekosystémových služieb vo vybraných ekosystémoch sa uskutočnilo v štyroch národných parkoch – Slovenský raj, Tatry, Veľká Fatra a Muránska planina). Podľa akčného plánu na implementáciu opatrení vyplývajúcich z aktualizovanej národnej stratégie ochrany biodiverzity do roku má 2020 Slovensko vypracovať metodiku hodnotenia stavu ekosystémových služieb a zaviesť ju na modelových územiach v roku 2016 s cieľom vykonať v roku 2018 vnútroštátne hodnotenie a v roku 2019 vypracovať národnú správu so súvisiacimi komunikačnými aktivitami.

³⁵ Lesné cesty na účely protipožiarnej ochrany sú oprávnené len na investície do úsekov, ktoré sú potrebné na prepojenie s existujúcimi sieťami lesných ciest, pričom treba vziať do úvahy rekonštrukciu siete lesných ciest na základe zásad nákladovej efektívnosti a udržateľnosti. To bude predmetom ďalšej analýzy.

³⁶ Inštitút environmentálnej politiky na Slovensku: [Tri najväčšie výzvy pre životné prostredie na Slovensku](#).

³⁷ Podľa slovenských orgánov je potrebné harmonizovať politiky EÚ týkajúce sa energetiky, vody a biodiverzity.

³⁸ Operačný program Kvalita životného prostredia a program rozvoja vidieka obsahuje podmienku, že: *Pred poskytnutím akejkoľvek podpory na využívanie biomasy sa vypracujú na vnútroštátnej úrovni kritériá pre udržateľné používanie biomasy v regiónoch Slovenska*. Dokument bol predložený v septembri 2016, zainteresované strany však analýzu podrobili kritike v súvislosti s existujúcou zásobou drevej biomasy a výpočtom jej budúceho potenciálu, keďže sa výrazne odlišuje od iných zdrojov. Viac podrobností na adrese: <http://www.ekoforum.sk/peticia/biomasa>.

³⁹ Ekosystémové služby prinášajú úžitok z prírody, ako napr. potraviny, čistú vodu a opeľovanie, od ktorých závisí ľudská spoločnosť.

Navrhované opatrenie

- Pokračovať v úsilí a v poskytovaní štátnej podpory na mapovanie a hodnotenie ekosystémov a ich služieb, ich oceňovanie a rozvoj účtovných systémov prírodného kapitálu.

Zelená infraštruktúra

Stratégia EÚ pre zelenú infraštruktúru⁴⁰ podporuje začlenenie zelenej infraštruktúry do príslušných plánov a programov s cieľom pomôcť prekonať fragmentáciu biotopov a zachovať alebo obnoviť ekologické prepojenie, posilniť odolnosť ekosystémov a zabezpečiť tým pokračovanie poskytovania ekosystémových služieb.

Zelená infraštruktúra zabezpečuje ekologické, ekonomické a spoločenské prínosy prostredníctvom prirodzených riešení. Pomáha nám porozumieť hodnote úžitku, ktorý príroda prináša ľudskej spoločnosti, a mobilizovať investície na ich udržanie a zvýšenie.

Viacere projekty boli navrhnuté na obnovu ekosystémov, napr. trávnych porastov, solných mokradí a mokradí. Toto sú však len individuálne opatrenia, treba vypracovať strategický politický rámec.

Národný program pre malé projekty *Revitalizácia pôdy a integrovaný manažment povodí* sa vykonával v rokoch 2010–2012. Ďalšia vláda však program zrušila bez dôkladného vyhodnotenia jeho vplyvu.

Podpora projektov zelenej infraštruktúry z fondov EÚ bola doteraz nedostatočná. Napriek tomu, že projekty boli v programovom období na roky 2007–2013 oprávnené, žiadny projekt nebol spolufinancovaný počas celého tohto obdobia a finančné prostriedky boli prerozdelené ku koncu programového obdobia na manažment povodňových rizík a schopnosť reakcie. V programovom období na roky 2020–2014 sa znovu poskytuje podpora na ekologické opatrenia.

K prekážkam účinnej integrácie zelenej infraštruktúry patria obmedzené znalosti o ekosystémoch, nedostatok údajov a informácií o prínosoch, nedostatky v plánovaní, nedostatočné využívanie procesov integrovaného priestorového plánovania a konflikty so záujmami v oblasti hospodárstva a rozvoja.

Ochrana pôdy

V tematickej stratégii EÚ na ochranu pôdy sa zdôrazňuje potreba zabezpečiť udržateľné využívanie pôd, čo si vyžaduje predchádzanie ďalšej degradácii pôdy a zachovanie jej funkcií, ako aj obnovenie pôd postihnutých degradáciou. V pláne pre Európu efektívne využívajúcu zdroje z roku 2011, ktorý je súčasťou stratégie Európa 2020, sa stanovuje, aby sa do roku 2020

⁴⁰ Európska komisia, 2013, Zelená infraštruktúra – Zveľaďovanie prírodného kapitálu Európy, [COM/2013/0249](#).

v rámci politík EÚ zohľadňoval ich priamy a nepriamy vplyv na využívanie pôdy v EÚ a v celosvetovom meradle a aby miera zaberania pôdy smerovala k cieľu dosiahnuť do roku 2050 nulové čisté zaberanie pôdy.

V rámci cieľa trvalo udržateľného rozvoja č. 15 sú krajiny povinné bojovať proti dezertifikácii, obnovovať degradovanú pôdu vrátane území postihnutých dezertifikáciou, suchom či záplavami a snažiť sa dosiahnuť do roku 2030 svet, v ktorom už nedochádza k degradácii pôdy.

Pôda predstavuje dôležitý zdroj pre život a hospodárstvo. Poskytuje kľúčové ekosystémové služby vrátane potravín, vlákien a biomasy na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov, sekvestrácie uhlíka, čistenia vody a regulácie povodní, poskytovania surovín a stavebných materiálov. Pôda je obmedzeným a nesmierne krehkým zdrojom, ktorý podlieha čoraz väčšej degradácii v EÚ. Je vysoko nepravdepodobné, že pôda zabratá v dôsledku rozvoja miest a infraštruktúry sa vráti do svojho pôvodného stavu, väčšinou sa pri tom spotrebuje poľnohospodárska pôda a zvýši fragmentácia biotopov. Ochranou pôdy sa nepriamo zaoberajú existujúce politiky EÚ v takých oblastiach, ako napr. poľnohospodárstvo, voda, odpad, chemické látky a prevencia priemyselného znečisťovania.

Krajinná pokrývka s umelými plochami sa používa v prípade sídiel, výrobných systémov a infraštruktúry. Môže byť rozdelená medzi zastavané plochy (budovy) a nezastavané plochy (napr. lineárne dopravné siete a súvisiace plochy).

Ročný rast miery zaberania pôdy (nárast umelých plôch), ako sa uvádza v údajoch o krajinskej pokrývke CORINE Land Cover, dosiahol v období rokov 2006–2012 na Slovensku 0,40 %, čo je približne na úrovni priemeru EÚ (0,41 %). Znamenalo to 1 147 hektárov ročne (v období rokov 2000–2006 to bolo 486 hektárov) v dôsledku budovania najmä priemyselných a obchodných lokalít, ale aj bývania, služieb a rekreačných účelov⁴¹.

Percentuálny podiel zastavaných plôch v roku 2009 bol 2,54 %, čo je menej ako priemer EÚ (3,23 %)⁴². Miera vodnej erózie pôdy v roku 2010 predstavovala 2,18 t/ha/rok, čo sa približuje k priemeru EÚ-28 (2,46 tony).⁴³

Stále ešte neexistujú dátové súbory za celú EÚ, ktoré môžu poskytnúť referenčné ukazovatele úbytku pôdnej organickej hmoty, kontaminovaných lokalít, tlakov na pôdnu biológiu a difúzneho znečistenia. Aktualizovaný inventár a hodnotenie nástrojov politiky ochrany pôdy na

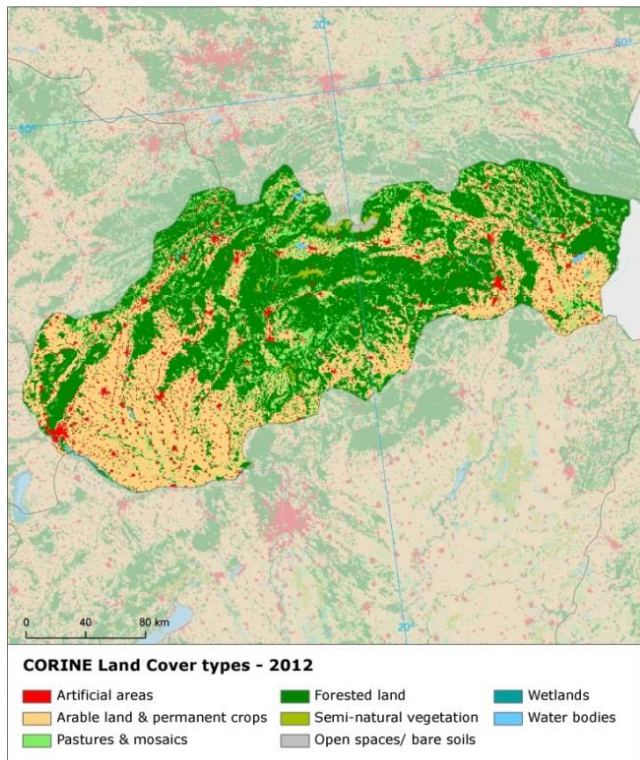
⁴¹ Európska environmentálna agentúra [Draft results of CORINE Land Cover \(CLC\) inventory 2012](#); priemerná miera zaberania pôdy v období rokov 2006–2012 ako % umelých plôch.

⁴² Európska environmentálna agentúra, 2016. [Zmena priepustnosti a nepriepustnosti](#).

⁴³ Eurostat, [Soil water erosion rate](#) (Miera vodnej erózie), obrázok 2, sprístupnené v novembri 2016.

Slovensku a v iných členských štátoch Únie vykonáva expertná skupina EÚ pre ochranu pôdy. Na obrázku 8 je znázornená stručná charakteristika zmien krajinej pokrývky na Slovensku v roku 2012.

Obrázok 8: Typy krajinej pokrývky na Slovensku v roku 2012⁴⁴

⁴⁴ Európska environmentálna agentúra, Krajinná pokrývka v roku 2012 a zmeny, analýza podľa krajín [publikácia sa pripravuje].

3. Zabezpečenie zdravia a kvality života občanov

Kvalita ovzdušia

Politika EÚ čistého ovzdušia a právne predpisy v tejto oblasti vyžadujú, aby sa kvalita ovzdušia v Únii zásadne zlepšila a priblížila k úrovniam odporúčaným organizáciou WHO. Znečistenie ovzdušia a jeho vplyvy na ekosystémy a biodiverzitu by sa mali ďalej znižovať v dlhodobom záujme neprekročovania kritického zaťaženia a úrovni. Potrebne je preto posilniť úsilie na dosiahnutie úplného súladu s právnymi predpismi Únie v oblasti kvality ovzdušia a vymedziť strategické ciele a opatrenia po roku 2020.

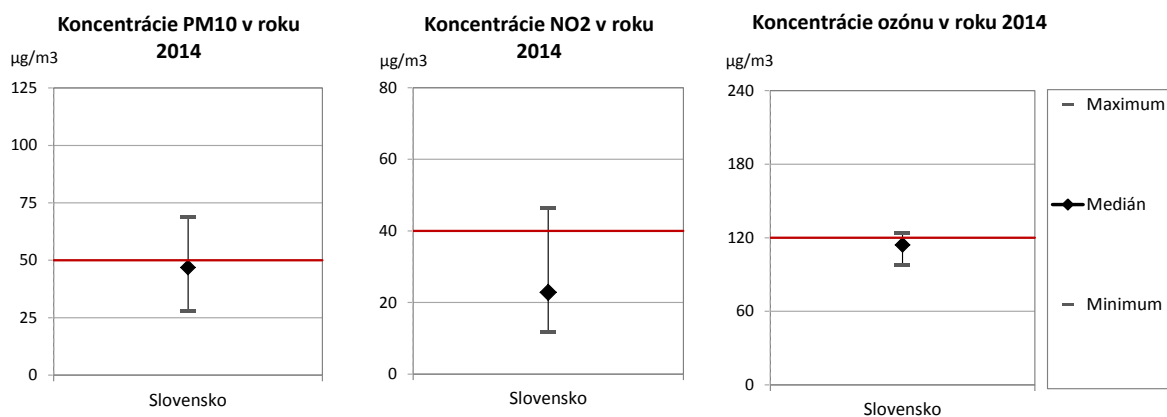
EÚ vypracovala komplexný súbor právnych predpisov o kvalite ovzdušia⁴⁵, ktoré stanovujú normy a ciele v súvislosti so zdravotným stavom pre celý rad látok

znečisťujúce látky v súčasnosti neprekračujú úroveň platných národných emisných stropov⁴⁸.

Zároveň je však kvalita ovzdušia na Slovensku naďalej znepokojivá. Podľa odhadov Európskej environmentálnej agentúry došlo za rok 2013 približne k 5 620 predčasným úmrtiam, ktoré možno pripísať koncentráciám jemných tuhých častíc⁴⁹ a 200 úmrtiam, ktoré možno pripísať koncentrácii ozónu^{50,51}. Je to aj dôsledok prekračovania noriem EÚ v oblasti kvality ovzdušia, ako je znázornené na obrázku 9⁵².

V roku 2014 oznámili slovenské orgány prekročenie noriem EÚ v oblasti kvality ovzdušia, ktoré boli zaregistrované v prípade oxidu dusičitého (NO₂), tuhých častíc (PM₁₀) v niektorých zónach kvality ovzdušia.

Obrázok 9: Situácia úrovni tuhých častíc PM₁₀, NO₂, O₃ v roku 2014

Poznámka: Tieto grafy znázorňujú koncentrácie merané a zaznamenané členskými štátmi na rôznych miestach; konkrétne znázorňujú, a) pre PM₁₀: 90,4 percentil dennej strednej koncentrácie, čo zodpovedá 36. najvyššej dennej strednej koncentrácii, b) pre NO₂: ročnú strednú koncentráciu a c) pre O₃: 93,2 percentil maximálnych hodnôt dennej 8-hodinovej strednej koncentrácie, čo zodpovedá 26. najvyššiemu dennému maximu. Pre každú znečisťujúcu látku znázorňujú najnižšiu a najvyššiu uvedenú koncentráciu, ako aj stredné hodnoty (na vysvetlenie, znamená to, že 50 % staníc uvádza nižšie koncentrácie ako príslušná stredná hodnota, ďalších 50 % uvádza vyššie koncentrácie). Normy kvality ovzdušia stanovené právnymi predpismi EÚ sú označené červenou čiarou.

Navyše cieľové hodnoty a dlhodobé ciele zaručujú, že aktuálne informácie o požadovaných koncentráciách rôznych znečisťujúcich látok sú bežne dostupné verejnosti. V smernici o národných emisných stropoch sa okrem toho stanovuje zníženie emisií na vnútroštátnej úrovni, ktoré by sa malo dosiahnuť v prípade hlavných znečisťujúcich látok.

Emisie viacerých látok znečisťujúcich ovzdušie na Slovensku výrazne klesli⁴⁶. Zníženia od roku 1990 do roku 2014⁴⁷ v prípade oxidov síry (-91 %), amoniaku (-43 %), nemetánových prchavých organických zlúčenín (-15 %), ako aj emisií oxidov dusíka (-63 %) zaručujú, že tieto

⁴⁵ Európska komisia, 2016. [Normy kvality ovzdušia](#).

⁴⁶ Pozri [EIONET Central Data Repository](#) a [Air pollutant emissions data viewer \(NEC Directive\)](#).

⁴⁷ Rok 2013 sa používa ako referenčné obdobie pre všetky členské štáty.

⁴⁸ Aktuálne národné emisné stropy platia od roku 2010 ([smernica 2001/81/ES](#)); revidované stropy pre rok 2020 a rok 2030 boli stanovené v [smernici \(ES\) 2016/2284](#) o znížení národných emisií určitých látok znečisťujúcich ovzdušie, ktorou sa mení smernica 2003/35/ES a zrušuje smernica 2001/81/ES.

⁴⁹ Tuhé častice (PM) sú zmesou aerosólových častíc (tuhých a kvapalných) zahŕňajúcich široké spektrum veľkostí a chemických zložení. PM₁₀ (PM_{2,5}) sú častice s priemerom 10 (2,5) mikrometrov alebo menej. Tuhé častice sú emitované z mnohých antropogénnych zdrojov vrátane spaľovania.

⁵⁰ Prízemný ozón vzniká fotochemickou reakciou v dôsledku znečistenia a je tiež skleníkovým plynom.

⁵¹ Európska environmentálna agentúra, 2016. [Air Quality in Europe – 2016 Report](#) (Kvalita ovzdušia v Európe – správa 2016). (Tabuľka 10.2, informácie súvisiace so základnou metodikou sa uvádzajú v tejto správe).

⁵² Na základe materiálov Európskej environmentálnej agentúry, 2016. [Air Quality in Europe – 2016 Report](#) (Kvalita ovzdušia v Európe – správa 2016). (obrázky 4.1, 5.1 a 6.1).

prekročené v dvoch zónach kvality ovzdušia⁵³.

Neustálym porušovaním požiadaviek na kvalitu ovzdušia (v prípade PM₁₀ a NO₂), ktoré majú závažné negatívne vplyvy na zdravie a životné prostredie, sa zaoberá Európska komisia prostredníctvom konaní o porušení povinnosti vzťahujúcich sa na všetky členské štáty vrátane Slovenska. Cieľom je zaviesť do praxe primerané opatrenia, aby sa dosiahol súlad vo všetkých zónach.

Odhaduje sa, že externé náklady súvisiace so zdravotným stavom v dôsledku znečistenia ovzdušia na Slovensku presahujú 3 miliardy EUR/rok (príjem upravený, 2010), ktoré zahŕňajú nielen prirodzenú hodnotu života pri plnom zdraví, ale aj priame náklady pre hospodárstvo. Tieto priame hospodárske náklady súvisia s 1,3 miliónmi stratenými pracovnými dňami každý rok z dôvodu choroby súvisiacej so znečistením ovzdušia, pričom súvisiace náklady pre zamestnávateľov sú vo výške 123 miliónov EUR/rok (príjem upravený, 2010), na zdravotnú starostlivosť vyše 10 miliónov EUR/rok (príjem upravený, 2010) a pre poľnohospodárstvo (straty na úrode) vo výške 35 miliónov EUR (2010).⁵⁴

Navrhované opatrenie

- Udržať klesajúce trendy emisií látok znečisťujúcich ovzdušie s cieľom dosiahnuť úplný súlad s limitnými hodnotami kvality ovzdušia a znížiť nepriaznivé vplyvy znečistenia ovzdušia na zdravie, životné prostredie a hospodárstvo.
- Znížiť emisie oxidov dusíka (NO_x) s cieľom dosiahnuť súlad s platnými vnútroštátnymi emisnými stropmi⁵⁵ a/alebo znížiť oxid dusičitý (NO₂) (a koncentrácie ozónu) okrem iného znížením emisií súvisiacich s dopravou, najmä v mestských oblastiach.
- Zníženie emisií a koncentrácie PM₁₀ okrem iného znížením emisií súvisiacich s výrobou energie a tepla použitím tuhých palív, s dopravou a poľnohospodárstvom.

Hluk

V smernici o environmentálnom hluku je ustanovený spoločný prístup na zabránenie, prevenciu a zníženie škodlivých vplyvov spôsobených vystavením environmentálnemu hluku.

Nadmerný hluk je jednou z hlavných príčin zdravotných

problémov⁵⁶. Na zmiernenie tohto stavu sú v *acquis* EÚ stanovené viaceré požiadavky vrátane hodnotenia vystavenia environmentálnemu hluku prostredníctvom mapovania hluku, zabezpečenia, aby sa informácie o environmentálnom hluku a jeho vplyvoch sprístupnili verejnosti a prijímania akčných plánov so zreteľom na prípadnú prevenciu a obmedzenie environmentálneho hluku a zachovanie kvality akustického prostredia, pokiaľ je dobrá.

Slovensko výrazne mešká, pokiaľ ide o vykonávanie smernice o environmentálnom hluku⁵⁷. Hlukové mapy v poslednom kole podávania správ za referenčný rok 2011 sú dokončené len pre 50 % aglomerácií a 28 % hlavných ciest. Hlukové mapy v prípade hlavných železničných tratí sú dokončené. Akčné plány pre riadenie hluku boli v súčasnosti prijaté len pre 25 % hlavných ciest. Akčné plány pre aglomerácie a hlavné železničné trate neboli dokončené. Komisia sa obrátila na slovenské orgány v súvislosti s chýbajúcimi hlukovými mapami a akčnými plánmi a ďalej sleduje situáciu.

Navrhované opatrenie

- Dokončiť hlukové mapy a akčné plány riadenia hluku a použiť ich pri plánovaní.

Kvalita vody a vodné hospodárstvo

Právne predpisy a politiky EÚ v oblasti vodného hospodárstva vyžadujú, aby sa vplyv tlakov na prechodné, pobrežné a sladké vody (vrátane povrchových a podzemných vôd) výrazne znížil s cieľom dosiahnuť, zachovať alebo zlepšiť dobrý stav vodných útvarov v zmysle rámcovej smernice o vode, aby občania v celej Únii mali prospech z prísnych noriem na bezpečnosť pitnej vody a vody určenej na kúpanie a aby cyklus živín (dusíka a fosforu) bol riadený udržateľnejším spôsobom s účinnejším využívaním zdrojov.

V rámci cieľa trvalo udržateľného rozvoja č. 6 sa krajinám odporúča zaručiť dostupnosť vody, udržateľné hospodárenie s vodou a sanitáciu pre všetkých.

Najdôležitejším všeobecným cieľom politiky a právnych predpisov EÚ v oblasti vodného hospodárstva je zabezpečiť prístup k dostatočnému množstvu kvalitnej vody pre všetkých Európanov. Cieľom *acquis*⁵⁸ EÚ

⁵³ Pozri [Portal EEA/Eionet Air Quality](#) a príslušný Centrálny register údajov.

⁵⁴ Tieto údaje vychádzajú z [posúdenia vplyvu](#) integrovaného balíka opatrení Európskej komisie pre čisté ovzdušie (2013).

⁵⁵ Podľa ustanovení revidovanej smernice o národných emisných stropoch členské štáty teraz môžu požiadať o úpravu inventúry emisií. Do vyhodnotenia každej žiadosti o úpravu by členské štáty mali emisie naďalej prísne kontrolovať s cieľom ich ďalšieho zníženia.

⁵⁶ WHO/JRC, 2011, Burden of disease from environmental noise, Fritschi, L., Brown, A.L., Kim, R., Schwela, D., Kephelopoulos, S. (editori), [World Health Organization, Regional Office for Europe](#), Kodaň, Dánsko.

⁵⁷ V smernici o hluku sa vyžaduje, aby členské štáty každých 5 rokov vypracovali a uverejnili hlukové mapy a akčné plány riadenia hluku pre aglomerácie s viac ako 100 000 obyvateľmi, ako aj pre hlavné cesty, železničné trate a letiská.

⁵⁸ Patrí k nim [smernica o vodách na kúpanie \(2006/7/ES\)](#), [smernica o čistení komunálnych odpadových vôd \(91/271/EHS\)](#) v súvislosti s vypúšťaním komunálnych a priemyselných odpadových vôd, [smernica o pitnej vode \(98/83/ES\)](#), ktorá sa týka kvality pitnej vody,

v oblasti vodného hospodárstva je zabezpečiť dobrý stav všetkých vodných útvarov v celej Európe riešením zdrojov znečistenia (napr. z poľnohospodárstva, mestských oblastí a priemyselných činností), fyzických a hydrologických zmien vodných útvarov) a riadenie rizík povodní.

Plány manažmentu povodí sú požiadavkou rámcovej smernice o vode a prostriedkom na dosiahnutie ochrany, zlepšenia a udržateľného využívania vodného prostredia v celej Európe, Patria sem povrchové sladké vody, ako napríklad jazerá a rieky, ústia riek a pobrežné vody do vzdialenosti jednej námornej míle.

Slovensko poskytlo Komisii informácie zo svojich plánov manažmentu povodia druhej generácie. Keďže Komisia ešte nemohla tieto informácie potvrdiť pre všetky členské štáty, v tejto správe sa neuvádzajú.

Slovenská republika vo svojich plánoch manažmentu povodia prvej generácie⁵⁹ podľa rámcovej smernice o vode oznámila 1 760 útvarov povrchovej vody⁶⁰ a 101 útvarov podzemnej vody. 65 % prírodných povrchových vôd dosahuje dobrý alebo veľmi dobrý ekologický stav⁶¹ a len 42 % výrazne zmenených alebo umelých vodných útvarov dosahuje veľmi dobrý alebo ekologický potenciál. 96 % útvarov povrchových vôd, 72 % výrazne zmenených a umelých vodných útvarov a 61 % útvarov podzemnej vody dosahuje dobrý chemický stav⁶² (zatiaľ čo stav 26 % je neznámy⁶³). 69 % útvarov podzemnej vody (26 % neznámych) má dobrý kvantitatívny stav⁶⁴.

Slovensko uviedlo, že hlavnými príčinami nedosiahnutia dobrého stavu sú organické znečistenie, znečistenie živinami, znečistenie nebezpečnými látkami z difúzných⁶⁵ aj bodových zdrojov a hydromorfologické zmeny.

Slovenské plány manažmentu povodí majú určité nedostatky, ktoré vedú k neistotám, pokiaľ ide o určenie stavu a efektívnosti programov opatrení. Nedostatky sa vyskytujú najmä v monitorovaní, metodikách hodnotenia stavu a spojitosti medzi tlakmi na životné prostredie a programami opatrení.⁶⁶ Boli uplatnené viaceré výnimky. Očakáva sa, že plánované opatrenia povedú k zlepšeniu chemického stavu útvarov povrchovej vody o 4 %. Tieto opatrenia by mali priniesť aj zlepšenie ekologického potenciálu umelých a výrazne zmenených vodných útvarov⁶⁷ o 2 % a chemického stavu o 28 %. Kvantitatívny stav podzemnej vody sa má zvýšiť o 5 %.

Slovensko označilo približne 30 % územia ako pásma ohrozené dusičnanmi. Akčný program obsahuje diferencované opatrenia podľa oblastí v závislosti od platných obmedzení poľnohospodárskej činnosti. Diskusie o vykonávaní smernice prebiehajú medzi Komisiou a Slovenskom v rámci konania o porušení povinnosti, ktoré sa začalo v roku 2012. V poslednej správe Dvora audítorov „Povodie rieky Dunaj II: Kvalita vody“⁶⁸ sa uvádza, že sa členské štáty vrátane Slovenska prejavujú nedostatok ambícií, pokiaľ ide o opatrenia na riešenie príčin znečistenia. Podľa správy členské štáty nevyužívajú všetky možnosti, ktoré poskytuje smernica o dusičnanoch.

Pokiaľ ide o pitnú vodu, Slovensko dosahuje veľmi vysokú mieru súladu 99,52 % v prípade mikrobiologických, 100 % v prípade chemických a 99,4 % v prípade indikačných parametrov stanovených v smernici o pitnej vode⁶⁹. Viac než 80 % zdrojov pitnej vody na Slovensku sú podzemné zdroje sústredené v juhozápadnej časti Slovenska (Žitný ostrov patrí k najväčším zdrojom pitnej vody v strednej Európe).⁷⁰ Prítomné sú viaceré tlaky na životné prostredie.

[rámcová smernica o vode \(2000/60/ES\)](#), ktorá sa týka hospodárenia s vodnými zdrojmi, [smernica o dusičnanoch \(91/676/EHS\)](#) a [smernica o povodniach \(2007/60/ES\)](#).

⁵⁹ Vyhlásenie: „Podľa slovenských orgánov sa percentuálny podiel útvarov podzemnej vody dosahujúcich dobrý chemický stav sa zvýšil na 82,7 % a aj percentuálny podiel útvarov podzemnej vody v dobrom kvantitatívnom stave je teraz na úrovni 93,3 %“.

⁶⁰ V 1. pláne manažmentu povodia Slovensko uviedlo údaje len o riekach a útvaroch povrchových vôd.

⁶¹ Dobrý ekologický stav je vymedzený v rámcovej smernici o vode a vzťahuje sa na kvalitu biologického spoločenstva, hydrologické a chemické vlastnosti.

⁶² Dobrý chemický stav je vymedzený v rámcovej smernici o vode a vzťahuje sa na súlad so všetkými normami kvality stanovenými pre chemické látky na európskej úrovni.

⁶³ Podľa slovenských orgánov zo 101 útvarov podzemnej vody bolo 26 útvarov označených ako geotermálne vodné útvary/geotermálne štruktúry s hlbokou cirkuláciou podzemných vôd (ich kolektory sú mimo ich oblasti vypúšťania v hĺbke 200 – 500 metrov) a ich chemický a kvantitatívny stav nebol posúdený.

⁶⁴ V prípade podzemnej vody bol prijatý prístup predbežnej opatrnosti, ktorý zahŕňa zákaz priamych vypúšťaní do podzemnej vody, ako aj požiadavku monitorovať podzemné vody.

⁶⁵ Difúzne znečistenie pochádza z rozsiahlej činnosti s viacerými samostatnými zdrojmi.

⁶⁶ Vyhlásenie: „Podľa slovenských orgánov veľká časť nedostatkov/neistôt zistených v prvých plánoch manažmentu povodia bola vyriešená v druhých plánoch manažmentu povodia.“

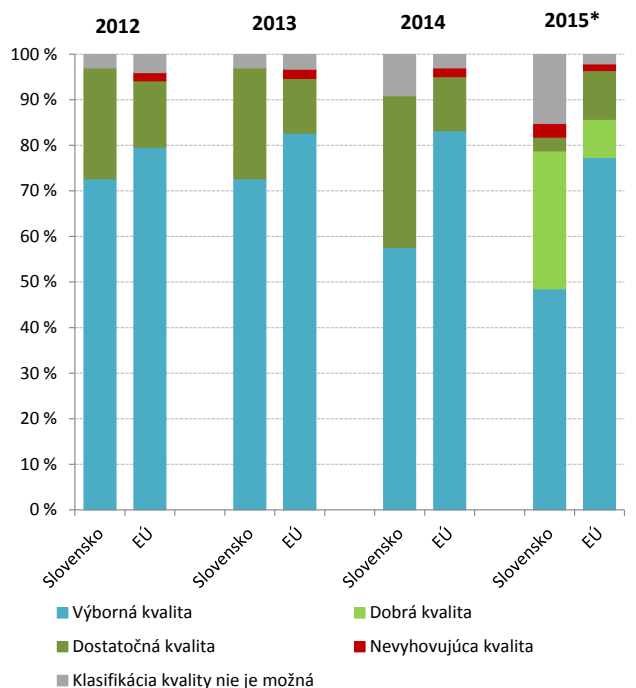
⁶⁷ Mnohé európske povodia a vody boli zmenené ľudskou činnosťou, napr. odvodňovanie pôdy, ochrana proti povodniam a budovanie priehrad na vytváranie vodných nádrží.

⁶⁸ 25. 1. 2016:

<http://www.eca.europa.eu/sk/Pages/DocItem.aspx?did=35001>.

⁶⁹ Správa Komisie [Súhrnná správa o kvalite pitnej vody v Únii, v ktorej sa skúmajú správy členských štátov za obdobie 2011 – 2013](#) podľa článku 13 ods. 5 smernice 98/83/ES, COM(2016) 666.

⁷⁰ <https://www.minzp.sk/oblasti/voda/>

Obrázok 10: Kvalita vody určenej na kúpanie na roky 2012 – 2015⁷¹

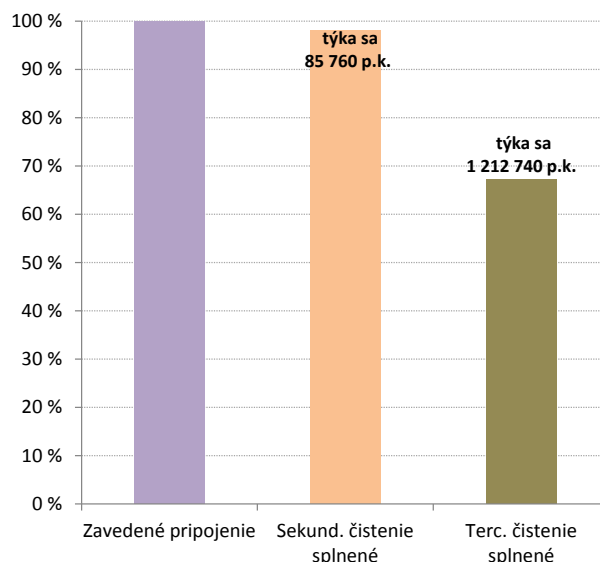
*Kategória „dobrá“ bola zavedená v správe z roku 2015 o vode na kúpanie

Ako je znázornené na obrázku 10, v roku 2015 na Slovensku z 33 vôd určených na kúpanie malo 48,5 % výbornú kvalitu, 30,3 % dobrú kvalitu, 3,0 % dostatočnú kvalitu. 1 voda určená na kúpanie bola zlej alebo nevyhovujúcej kvality, pričom zvyšných 5 vôd určených na kúpanie nebolo možné posúdiť vzhľadom na ich rekonštrukciu.⁷² Na obrázku je znázornený pokles vôd určených na kúpanie s výbornou kvalitou.

Pokiaľ ide o vykonávanie smernice o čistení komunálnych odpadových vôd, Slovensko v súlade so svojou zmluvou o pristúpení muselo do 31. decembra 2015 zaistiť súlad s danou smernicou s viacerými prechodnými termínmi v rokoch 2004, 2008 a 2010. V roku 2012 všetky aglomerácie povinné dosiahnuť súlad s článkom 3 (zber odpadových vôd) splnili požiadavky tejto smernice. 97,9 % zbernej záťaže odpadovými vodami bolo podrobenej sekundárnemu čisteniu v súlade s článkom 4 smernice. Pokiaľ však ide o článok 5, len 43,3 % zbernej záťaže odpadovými vodami bolo podrobenej náročnejšiemu čisteniu.⁷³ Komisia reaguje na uvedený nesúlad pilotnou výmenou informácií.

Na obrázku 11 je znázornená celková vyprodukovaná

záťaž na úrovni členských štátov (v populačných koeficientoch a bez ohľadu na aglomerácie) a záťaž, ktorú má ešte Slovensko riešiť.

Obrázok 11: Situácia v oblasti komunálnych odpadových vôd na Slovensku 2012 – konečný termín 2015⁷⁴

Odhadované investičné potreby (ktoré Slovensko oznámilo podľa článku 17 smernice o čistení komunálnych odpadových vôd) na dosiahnutie úplného súladu so smernicou sú vo výške 807 miliónov EUR⁷⁵. Pre obmedzenú dostupnosť zdrojov na vnútroštátnej úrovni je väčšina investícií podporovaná z fondov EÚ. Toto, ako bolo uvedené, bolo rušivým prvkom pri stanovení vyváženej politiky stanovovania cien vody.

Oblasti ohrozené povodňami sa v Slovenskej republike začali určovať a dokumentovať v rámci manažmentu povodňových rizík, pričom sa vypracovali plány spolu s plánmi manažmentu povodia druhej generácie. Slovenskú republiku zasiahli povodne, ktoré si vyžadovali náklady na odstránenie závažných hospodárskych škôd, naposledy v roku 2013 (celkové priame náklady na 24 povodní zaznamenaných v období rokov 2002 až 2013 sa odhadujú na 790 miliónov EUR).

Manažment a prevencia povodní je oblasť, v ktorej by prípadne hospodárnejšie prírodné riešenia mohli zlepšiť efektívnosť využívania zdrojov na základe zníženia nákladov a zabezpečiť viacero prínosov. Vo svojich operačných programoch na roky 2014 – 2020 Slovenská

⁷¹ Európska environmentálna agentúra, [State of bathing water](#), (Stav vody na kúpanie), 2016.

⁷² Európska environmentálna agentúra, 2016. [European bathing water quality in 2015](#) (Kvalita európskej vody na kúpanie v roku 2015, s. 26.

⁷³ Európska komisia, Ôsma správa o stave vykonávania a o programoch určených na vykonávanie smernice o čistení komunálnych odpadových vôd ([COM \(2016\)105 final](#)) a pracovný dokument útvarov Komisie pripojený k správe ([SWD\(2016\)45 final](#)).

⁷⁴ Európska komisia, 2016. [Komunálne odpadové vody, 8. správa o vykonávaní](#). Poznámka: Graf znázorňuje vzdialenosť od súladu (nevychádza z metodiky posúdenia právneho súladu), zatiaľ čo text uvedený nad grafom sa týka právneho súladu so smernicou o čistení komunálnych odpadových vôd.

⁷⁵ Európska komisia, Ôsma správa o stave vykonávania a o programoch určených na vykonávanie smernice o čistení komunálnych odpadových vôd ([COM \(2016\)105 final](#)) a pracovný dokument útvarov Komisie pripojený k správe ([SWD\(2016\)45 final](#)).

republika plánuje investovať aj do prírodných riešení. Ich efektívnosť však môže byť v rozpore s nedávnymi plánmi investovať do projektov sivej infraštruktúry v kontexte národnej stratégie boja proti zmene klímy.

Navrhované opatrenie⁷⁶

- Slovensko by malo uskutočniť podrobnejšie hodnotenie tlakov na životné prostredie a zlepšiť monitorovanie s cieľom zistiť stav vodných útvarov a navrhnúť účinné programy opatrení.
- Metódy hodnotenia by sa mali zlepšiť, aby poskytovali väčšiu istotu v súvislosti so stavom vôd. Programy opatrení by mali zahŕňať všetky identifikované tlaky a nedostatky vo vykonávaní, mali by byť primerane financované a zohľadňovať závery správy Dvora audítorov⁷⁷.
- Nové fyzické zmeny vodných útvarov (vrátane protipovodňových opatrení) by sa mali posúdiť v súlade s článkom 4 ods. 7. V rámci týchto posúdení sa musia posúdiť alternatívne možnosti a vhodné opatrenia na zmiernenie rizík. Obzvlášť dôležité je to v prípade nových priehrad (ako napr. Slatinka, Tichý potok, Sereď-Hlohovec) plánovaných mimo intervenčnej logiky rámcovej smernice o vode pred desiatkami rokov alebo malých vodných elektrární (napr. na rieke Hron). Obdobne to platí aj na údržbu a budovanie odvodňovacích kanálov.
- Slovensko by malo zlepšiť svoje politiky stanovovania cien vody na základe analýzy environmentálnych nákladov a nákladov na zdroje, ktorá by pokrývala celý rad vodohospodárskych služieb.

Zlepšenie udržateľnosti miest

Politika EÚ v oblasti mestského prostredia podnecuje mestá k vykonávaniu politik udržateľného mestského územného plánovania a projektovania vrátane inovačných prístupov k mestskej verejnej doprave a mobilite, udržateľným budovám, energetickej efektívnosti a zachovaniu mestskej biodiverzity.

Zámerom cieľa trvalo udržateľného rozvoja č. 11 je dosiahnuť, aby mestá a ľudské sídla boli inkluzívne, bezpečné, odolné a udržateľné.

Európa je úniou veľkomiest a miest, približne 75 % obyvateľstva EÚ žije v mestských oblastiach⁷⁸. Mestské prostredie predstavuje osobitné výzvy pre životné prostredie a zdravie ľudí a zároveň poskytuje príležitosti a zvyšuje efektívnosť využívania zdrojov.

⁷⁶ Navrhované opatrenia sú založené 1. kole hodnotení plánov manažmentu povodia zo strany Európskej komisie.

⁷⁷ Vyhlásenie: Podľa slovenských orgánov by sa vykonávanie smernice o dusičnanoch malo zlepšiť novelou zákona č. 136/2000 Z. z. o hnojivách v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. januára 2016. EK túto informáciu ešte nepotvrdila.

⁷⁸ Európska environmentálna agentúra, [Urban environment](#) (Mestské prostredie).

Členské štáty, európske inštitúcie, mestá a zainteresované subjekty pripravili novú mestskú agendu pre EÚ (zahŕňajúcu iniciatívu Inteligentné mestá) na riešenie týchto výziev komplexným spôsobom vrátane ich prepojenia na sociálne a ekonomické výzvy. V centre tejto mestskej agendy bude rozvoj dvanástich partnerstiev zameraných na identifikované výzvy súvisiace s mestami vrátane kvality ovzdušia a bývania⁷⁹.

Európska komisia zavedie v roku 2017 nový systém referenčného porovnávania v EÚ⁸⁰.

EÚ podnecuje zelené mestá prostredníctvom ocenení a poskytovania finančných prostriedkov, ako napr. ocenenie Európske hlavné zelené mesto zamerané na mestá s viac než 100 000 obyvateľmi a iniciatíva Zelený list zameraná na veľkomestá a mestá s 20 000 až 100 000 obyvateľmi.

V minulosti boli zavedené niektoré lokálne iniciatívy, ako napr. Agenda 21, inštitucionálna podpora je však veľmi slabá.

⁷⁹ <http://urbanagendaforthe.eu/>

⁸⁰ Komisia pripravuje nástroj referenčného porovnávania a monitorovania miest („UBaM“), ktorý má byť zavedený v roku 2017. Pribúdajú najlepšie postupy a tieto postupy sa budú lepšie šíriť prostredníctvom aplikácie obsahujúcej nástroj UBaM a stále častejšie prostredníctvom napr. EUROCITIES, ICLEI, CEMR, Výboru regiónov, Dohovoru primátorov a starostov a i.

Medzinárodné dohody

V zmluvách o EÚ sa vyžaduje, aby politika Únie v oblasti životného prostredia podporovala opatrenia na medzinárodnej úrovni na riešenie regionálnych alebo celosvetových environmentálnych problémov.

Väčšina environmentálnych problémov má cezhraničný charakter a často celosvetový dosah a dajú sa účinne riešiť len na základe medzinárodnej spolupráce. Medzinárodné environmentálne dohody, ktoré uzavrela Únia, sú záväzné pre inštitúcie Únie a pre jej členské štáty. Potrebné je preto, aby EÚ a členské štáty včas podpísali, ratifikovali a účinne vykonávali všetky relevantné viacstranné environmentálne dohody. Bude to zároveň dôležitý príspevok k dosiahnutiu cieľov udržateľného rozvoja, ku ktorým sa členské štáty zaviazali v roku 2015 vrátane mnohých záväzkov už obsiahnutých v právne záväzných dohodách.

Skutočnosť, že niektoré členské štáty nepodpísali a/alebo neratifikovali niektoré viacstranné environmentálne dohody ohrozuje vykonávanie environmentálnych politík vrátane ich vykonávania v rámci Únie, ako aj dôveryhodnosť Únie na príslušných rokovaníach a medzinárodných stretnutiach, kde podpora účasti tretích krajín na takýchto dohodách je pevne stanoveným cieľom politiky EÚ. V dohodách, kde dochádza k hlasovaniu, to má priamy vplyv na počet hlasov, ktorými môže EÚ disponovať.

Slovensko podpísalo a ratifikovalo takmer všetky viacstranné environmentálne dohody. Podpísalo, ale zatiaľ neratifikovalo prílohu VI k dohovoru MARPOL o zabránení znečisťovaniu z lodí.

Časť II: Podporný rámec: vykonávacie nástroje

4. Trhové nástroje a investície

Ekologické zdaňovanie a environmentálne škodlivé subvencie

Akčný plán obehového hospodárstva podporuje využívanie finančných stimulov a ekonomických nástrojov, ako napr. zdaňovania na zabezpečenie toho, aby ceny výrobkov lepšie odrážali environmentálne náklady. Postupné ukončenie subvencií škodlivých pre životné prostredie sa monitoruje v kontexte európskeho semestra a v národných programoch reforiem, ktoré predložili členské štáty.

Zdaňovanie znečisťovania a využívania zdrojov môže prispieť k zvýšeniu príjmov a k významným sociálnym a environmentálnym prínosom.

Environmentálne dane v roku 2014 predstavovali 1,79 % HDP a zostávajú značne pod úrovňou na začiatku nového milénia (2,45 % v roku 2004). Najväčší podiel environmentálnych daní v roku 2014 tvorili dane z energií, ktoré generovali výnosy vo výške 1,48 % HDP (priemer EÚ je 1,88 %). Implicitná sadzba dane z energií je jedna z najnižších v EÚ (108 oproti 234 za priemer EÚ-28). Dane z dopravy (okrem pohonných hmôt) tvorili 0,21 % HDP, pričom dane zo znečistenia a zdrojov predstavovali len 0,03 % HDP. Podpora na výrobu elektriny z hnedého uhlia nízkej kvality vyťaženej na Slovensku je príkladom subvencií škodlivých pre životné prostredie⁸¹.

V tom istom roku dosiahli environmentálne daňové príjmy výšku 5,77 % (v porovnaní s 5,72 %) celkových príjmov z daní a príspevkov na sociálne zabezpečenie (priemer EÚ-28: 6,35 %), ako je znázornené na obrázku 12.

Zo súhrnných údajov zo štúdie z roku 2016⁸² vyplýva, že

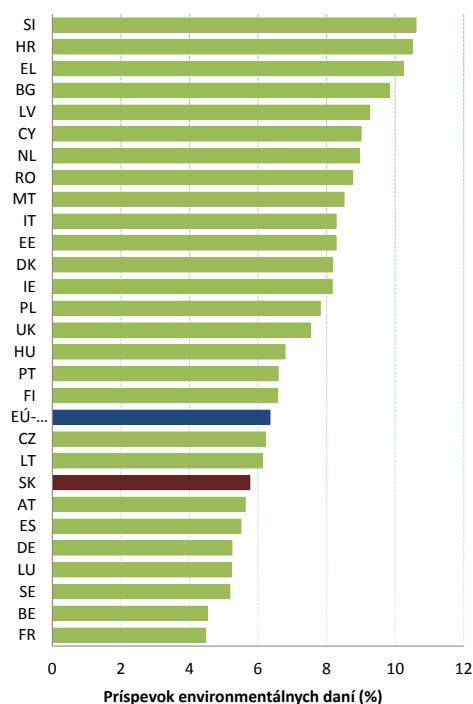
⁸¹ Táto záležitosť vzbudila pozornosť koncom roku 2016, keď sa 1. januára 2016 obnovila činnosť jedného bloku tepelnej elektrárne Nováky, ktorý bol uzavretý z dôvodu nedodržania emisných limitov. Výroba elektriny z lignitu domácej produkcie bane Nováky je na Slovensku významne dotovaná (cca. 100 miliónov EUR ročne platia spotrebiteľia elektrickej energie vo forme výkupnej sadzby), pričom je druhým najväčším zdrojom emisií skleníkových plynov na Slovensku.

⁸² Eunomia Research and Consulting, IEEP, Univerzita v Aarhuse, ENT, 2016. [Study on Assessing the Environmental Fiscal Reform Potential for the EU28](#). (Štúdia o hodnotení potenciálu environmentálnej fiškálnej reformy v EÚ-28). Pozn.: Vlády členských štátov sú zodpovedné za stanovenie daňových sadzieb na jednotnom trhu EÚ a v tejto správe sa nenavrhuje konkrétne zmeny týkajúce sa úrovne environmentálnych daní. Prezentujú sa len výsledky štúdie spoločnosti Eunomia a kol. z roku 2016 o prípadných potenciálnych prínosoch rôznych environmentálnych daní. Potom je len na vnútroštátnych orgánoch, aby posúdili konkrétne vplyvy vo vnútroštátnom kontexte. Prvým krokom v tej to súvislosti, ktorý už

na Slovensku existuje značný potenciál pre prechod od pracovných daní k environmentálnym daniam. Podľa scenára osvedčených postupov⁸³ by táto suma mohla dosiahnuť 0,69 miliárd EUR v roku 2018 a stúpnuť v roku 2030 na 1,46 miliárd EUR (v reálnom vyjadrení z roku 2015). Zodpovedá to ďalším 0,78 % a 1,10 % HDP v rokoch 2018 resp. 2030. Najväčší podiel by mohol potenciálne pochádzať z vyššieho zdanenia vozidiel, čo poslúži tiež ako prostriedok na ovplyvnenie environmentálnych vlastností vozidiel, ktoré sa budú používať v budúcnosti. Navrhované zvýšenie dane z motorových vozidiel, by mohlo znamenať 0,64 miliárd EUR v roku 2030 (v reálnom vyjadrení z roku 2015), čo predstavuje 0,49 % HDP.

Ďalší najväčší potenciálny prínos k príjmom pochádza z navrhovanej zmeny dane z pohonných hmôt, To by znamenalo 0,41 miliardy EUR v roku 2030 (v reálnom vyjadrení z roku 2015).

Obrázok 12: Environmentálne daňové príjmy ako podiel celkových príjmov z daní a sociálnych príspevkov (okrem imputovaných sociálnych príspevkov) v roku 2014⁸⁴

viaceré členské štáty urobili, je zriadiť skupiny expertov na posudzovanie a predloženie konkrétnych návrhov.

⁸³ Scenár osvedčeného postupu znamená referenčné porovnávanie s úspešným postupom zdaňovania v inom členskom štáte.

⁸⁴ Eurostat, [Environmental tax revenues](#), (Environmentálne daňové príjmy), október 2016.

čo predstavuje 0,31 % HDP. Nízka implicitná sadzba dane z energie a nižší ako priemerný podiel daní z energie na HDP naznačujú, že existuje priestor na zvýšenie úrovni zdaňovania energie: daň z dieselového paliva je oveľa nižšia ako za benzín (za objem, ako aj za obsah energie).

Zelené verejné obstarávanie

Politika zeleného verejného obstarávania EÚ podnecuje členské štáty k prijímaniu ďalších opatrení na dosiahnutie cieľa, ktorým je uplatňovanie kritérií zeleného verejného obstarávania aspoň v 50 % verejných zákaziek.

Zelené verejné obstarávanie (ZVO) je proces, pomocou ktorého sa verejné orgány usilujú získať tovary, služby a práce so zníženým environmentálnym vplyvom počas ich životného cyklu v porovnaní s tovarmi, službami a prácami s rovnakou primárnou funkciou, ktoré by nadobudli iným spôsobom.

Kúpna sila verejného obstarávania predstavuje približne 14 % HDP⁸⁵. Podstatná časť týchto peňazí sa investuje do odvetví s vysokým environmentálnym vplyvom, ako napr. stavebníctvo alebo doprava, a tak ZVO môže pomôcť významne znížiť vplyv verejných výdavkov a podporiť udržateľné inovačné podniky.

Národný akčný plán (NAP) bol zavedený na obdobie rokov 2011 – 2015.⁸⁶ Kritériá ZVO na vnútroštátnej úrovni nie sú vypracované. Kritériá ZVO na úrovni EÚ⁸⁷ sa odporúčajú pre niektoré skupiny výrobkov, ako napr. čistiace prostriedky a služby, IT vybavenie kancelárií, doprava, kopírovací a grafický papier, nábytok, stravovacie služby a zásobovanie potravinami, textil, elektrická energia, zobrazovacie zariadenia, záhradnícke produkty a služby a stavebníctvo.⁸⁸ Cieľom bolo dosiahnuť 65 % ZVO na úrovni ústrednej štátnej správy do konca roka 2015 a 50 % ZVO na regionálnej a miestnej úrovni do konca roka 2015.^{89,90} NAP 2011 – 2015 (NAP ZVO II) bude nahradený NAP ZVO III (2016 – 2020).

Slovenské orgány monitorovali zavádzanie politik ZVO

v rokoch 2009, 2010⁹¹ a 2015⁹².

Investície: príspevok z fondov EÚ

V nariadeniach týkajúcich sa európskych štrukturálnych a investičných fondov sa uvádza, že členské štáty majú presadzovať environmentálne a klimatické ciele vo svojich stratégiách a programoch financovania hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti, rozvoja vidieka a námornej politiky a posilniť kapacity vykonávacích subjektov na zaistenie nákladovo efektívnych a udržateľných investícií v týchto oblastiach.

Správne využívanie európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF)⁹³ je nevyhnutné na dosiahnutie environmentálnych cieľov a na ich integráciu do iných oblastí politiky. Ďalšie nástroje, ako napr. program Horizont 2020, program LIFE a Európsky fond pre strategické investície⁹⁴ (EFSI), môžu tiež podporiť zavádzanie a šírenie osvedčených postupov.

Rozpočtové prostriedky pridelené Slovensku⁹⁵ v programovom období na roky 2014 – 2020 (pozri obrázok 13) v porovnaní s programovým obdobím na roky 2007 – 2013 sa zvýšili takmer o 14 % na celkovo 15,3 miliardy EUR zo zdrojov EÚ a približne o 24 % celkových finančných prostriedkov na celkovo 20 miliárd EUR (hlavne vďaka hospodárskemu rastu krajiny). Verejné investície sú silne závislé od európskych fondov vrátane environmentálneho sektora. Chýbajú iné verejné zdroje na podporu vykonávania environmentálnych politik.

Počet programov sa znížil na 8 v prípade EFRR, ESF a KF (plus program rozvoja vidieka v prípade EPFRV a operačných programov cieľa Európska územná spolupráca).

Hlavným programom pre zavádzanie environmentálnych politik je operačný program Kvalita životného prostredia. Plánuje sa, že vykonávanie programu povedie okrem

⁸⁵ Európska komisia, 2015. [Verejné obstarávanie](#).

⁸⁶ Európska komisia, 2015. [Dokumentácia týkajúca sa národných akčných plánov ZVO](#).

⁸⁷ V oznámení s názvom „Verejné obstarávanie pre lepšie životné prostredie“ ([COM/2008/400](#)) Komisia odporučila vytvoriť postup na stanovenie spoločných kritérií ZVO. Základná koncepcia ZVO vychádza z existencie jasných a overiteľných, opodstatnených a ambiciózných environmentálnych kritérií pre výrobky a služby založené na životnom cykle a vedeckej dôkazovej základni.

⁸⁸ PwC (2015), Final report „Strategic use of public procurement in promoting green, social and innovative policies“ (Záverčná správa „Strategické využívanie verejného obstarávania na presadzovanie ekologických, sociálnych a inovačných politik“).

⁸⁹ Európska komisia, 2015. [Dokumentácia týkajúca sa národných akčných plánov ZVO](#).

⁹⁰ PwC (2015), Final report „Strategic use of public procurement in promoting green, social and innovative policies“ (Záverčná správa „Strategické využívanie verejného obstarávania na presadzovanie ekologických, sociálnych a inovačných politik“).

⁹¹ CEPS (2012), „Monitoring the Uptake of GPP in the EU“ (Monitorovanie zavádzania ZVO v EÚ), v roku 2010, zelené verejné obstarávanie predstavovali 10 % vzorky z hľadiska počtu zákaziek a 51 % z hľadiska peňažnej hodnoty. V roku 2009 zelené verejné obstarávanie predstavovali 11 % vzorky z hľadiska počtu zákaziek a 28 % z hľadiska peňažnej hodnoty.

⁹² Výsledky z roku 2015 predstavovali 20,7 % zelených verejných obstarávaní zo všetkých postupov verejného obstarávania z hľadiska počtu zákaziek a 25,8 % z hľadiska peňažnej hodnoty.

⁹³ EŠIF na obdobie 2014 – 2020 pozostáva z piatich fondov – Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Kohézny fond (KF), Európsky sociálny fond (ESF), Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV) a Európsky námorný a rybársky fond (ENRF). EFRR, KF a ESF dovedna tvoria fondy politiky súdržnosti.

⁹⁴ EIB: [Európsky fond pre strategické investície](#).

⁹⁵ Zdroje:

[EFRR/KF/ESF na roky 2007 – 2013](#)

[EPFRV na roky 2007 – 2013](#)

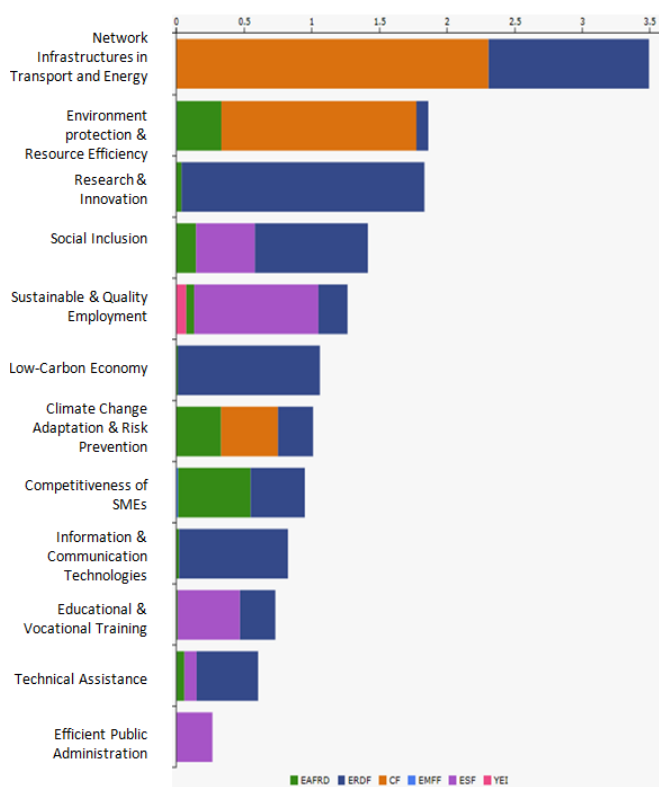
[ENRF na roky 2007 – 2013](#)

[EFRR/KF/ESF/EPFRV/ENRF na roky 2014 – 2020](#).

iného k zvýšeniu výmery rekultivovanej pôdy o 452 hektárov, zvýšeniu výmery biotopov podporovaných na účely dosiahnutia lepšieho stavu ochrany o 20 131 hektárov, zvýšeniu kapacity recyklácie odpadu o 197 466 ton/rok a kapacity zhodnocovania odpadu o 329 676 t/rok, zvýšeniu počtu obyvateľov využívajúcich kvalitnejšie čistenie odpadových vôd o 212 411 osôb, ako aj k realizácii 390 prvkov zelenej infraštruktúry. Očakáva sa tiež, že program prispeje k zníženiu emisií tuhých častíc o 6 960 ton/rok a emisií vybraných znečisťujúcich látok o 38 083 ton/rok.

Z aktuálnych údajov vyplýva, že fondy EÚ na roky 2007 – 2013 boli takmer úplne vyčerpané⁹⁶.

Obrázok 13: Európske štrukturálne a investičné fondy na roky 2014 – 2020: Rozpočet na Slovensku podľa témy, v mld. EUR⁹⁷

Všeobecným problémom programov EÚ na Slovensku je cieleňé využívanie fondov vrátane environmentálneho sektora. Ku zmenám investičnej stratégie v prípade operačného programu Životné prostredie na roky 2007 – 2013 došlo v dôsledku oneskorenia pri príprave projektov v sektoroch odpadového a vodného hospodárstva a nedostatku vhodných kapacít na navrhovanie a prípravu projektov. Vzniklo tak závažné riziko zrušenia viazanosti značného objemu finančných

prostriedkov, čo vyústilo do viacerých zmien programu. Ďalšou výzvou je integrácia environmentálnych priorít. V prebiehajúcom programovom období na roky 2014 – 2020 by to malo vo veľkej miere závisieť od pokroku vo vykonávaní programov mimo operačného programu Kvalita životného prostredia. Treba však prijať prísnejšie regulačné opatrenia a podniknúť prísnejšie kroky na presadzovanie, ktoré povedú k vytvoreniu dôveryhodných plánov prijímania opatrení navrhnutých na tento účel rôznymi stratégiami.

Finančné prostriedky na časť národného programu rozvoja vidieka (NPRV) Slovenskej republiky týkajúca sa EPFRV sú vo výške 1 560 miliónov EUR⁹⁸. Rozpočet na agroenvironmentálno-klimatické opatrenia predstavuje 6,8 % celkovej sumy EPFRV a patrí k najnižším percentuálnym podielom medzi členskými štátmi.

Slovensko využilo možnosť presunúť časť rozpočtu z piliera II do piliera I pre priame platby (21,3 % pridelených prostriedkov na každý rozpočtový rok v období rokov 2015 – 2020 s výhradou prípadných zmien).

Príspevok programov rozvoja vidieka k environmentálnym cieľom nedostatočne pokrýva potreby. Národný program rozvoja vidieka SR zahŕňa len dve opatrenia na podporu biodiverzity (okrem agroenvironmentálno-klimatických opatrení), a to kompenzačné opatrenia v súvislosti so sústavou Natura 2000 a lesnícko-environmentálne opatrenia s pomerne obmedzenými rozpočtovými prostriedkami. Približne polovica príspevku uvedená pod environmentálnymi cieľmi súvisí s opatrením na prírodné prekážky (tak ako v iných členských štátoch s týmto opatrením však nie sú spojené žiadne podmienky).

Niektoré potreby, ako napríklad spoločná existencia vidieckych oblastí a poľnohospodárstva s veľkými mäsožravcami, nie sú zahrnuté do programu. Na druhej strane rekonštrukcie odvodňovacích kanálov boli zahrnuté v značnom rozsahu, hoci s otáznymi prínosmi, ako aj preventívne opatrenia proti požiarom, ktoré sú podľa auditu Európskeho dvora auditorov⁹⁹ problematické.

V súvislosti s integráciou environmentálnych otázok do spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) v prípade Slovenska (ako v prípade všetkých členských štátov) sú dôležité dve hlavné oblasti. Po prvé, využívanie fondov na rozvoj vidieka na platenie za obhospodarovanie pôdy šetrné k životnému prostrediu a za ďalšie environmentálne opatrenia a po druhé, zabezpečenie účinného vykonávania prvého piliera SPP so zreteľom na krízové plnenie a „ekologizáciu“ 1. piliera, kde takmer

⁹⁶ Konečné údaje za obdobie rokov 2007 – 2013 budú k dispozícii až koncom roka 2017.

⁹⁷ Európska komisia, [údaje o európskych štrukturálnych a investičných fondoch podľa krajiny](#).

⁹⁸ Máj 2015.

⁹⁹ Osobitná správa č. 24/2014: [Je podpora EÚ na prevenciu a obnovu škôd v lesoch spôsobených požiarimi a prírodnými katastrofami dobre riadená?](#)

30 % rozpočtových prostriedkov na priame platby by mohlo byť pridelených na ekologizačné postupy prospešné pre životné prostredie. Z environmentálneho hľadiska ambiciózne vykonávanie ekologizácie 1. piliera by jednoznačne pomohlo zlepšiť environmentálnu situáciu v oblastiach, na ktoré sa nevzťahuje rozvoj vidieka vrátane intenzívnej oblasti a Slovensko by ešte mohlo uskutočniť zlepšenia v tejto oblasti.¹⁰⁰

Kritické preskúmanie logiky programovania v programe rozvoja vidieka (príspevok programu rozvoja vidieka k environmentálnejším cieľom) a efektívne vykonávanie „ekologizácie“ sú pre obdobie rokov 2014 – 2020 rozhodujúce.

¹⁰⁰ Na účely realizácie ekologizácie (nariadenie (EÚ) č. 1307/2013) Slovensko v roku 2015 z možných 19 prvkov umožnilo využiť 10 prvkov ako oblasti ekologického záujmu. V prípade oblastí ekologického záujmu s mladinami s krátkodobým striedaním nie je povolené ani použitie hnojív, ani použitie prípravkov na ochranu rastlín. Sója je oprávnená ako plodina ktorá viaže dusík, pre oblasť ekologického záujmu (aj keď panujú nezhody, pokiaľ ide o jej prínosy pre biodiverzitu). 100 % trávnych porastov sústavy Natura 2000 bolo označených ako trávne porasty citlivé z hľadiska životného prostredia, 0 ha bolo označených mimo sústavy Natura 2000.

5. Efektívne riadenie a poznatky

Zámerom cieľa udržateľného rozvoja č. 16 je poskytnúť prístup k spravodlivosti pre všetkých a budovať efektívne, transparentné a inkluzívne inštitúcie na všetkých úrovniach. Zámerom cieľa udržateľného rozvoja č. 17 je lepšie vykonávanie, zlepšenie koordinácie politík a súdržnosti politík, podporovanie vedy, technológií a inovácií, vytváranie partnerstiev a rozvíjanie prostriedkov na meranie pokroku.

Efektívne riadenie environmentálnych právnych predpisov EÚ a politík si vyžaduje vhodný inštitucionálny rámec, súlad a koordináciu politík, uplatňovanie právnych nástrojov a nástrojov z iných oblastí, spoluprácu s mimovládnyimi zainteresovanými stranami a primeranú úroveň poznatkov a zručností¹⁰¹. Úspešné vykonávanie závisí vo veľkej miere od orgánov ústrednej, regionálnej a miestnej verejnej správy, ktoré plnia kľúčové legislatívne a administratívne úlohy, najmä prijímanie príslušných vykonávacích právnych predpisov, koordinovaných opatrení na dosiahnutie environmentálnych cieľov a správne rozhodovanie o takých záležitostiach, ako napr. povolenia na priemyselnú činnosť. Nad rámec týchto úloh musia orgány verejnej správy intervenovať, aby zaručili, že hospodárske subjekty, verejné služby a jednotlivci dennodenne dodržiavajú právne predpisy („zabezpečenie súladu“). Občianska spoločnosť tiež zohráva svoju úlohu, a to aj formou súdnych žalôb. V záujme posilnenia úlohy všetkých subjektov je dôležité získavať a vymieňať si poznatky a dôkazy o stave životného prostredia a o environmentálnych tlakoch, hnacích silách a vplyvoch.

Efektívnemu riadeniu environmentálnych právnych predpisov a politík EÚ napomáhajú zároveň aj diskusie v rámci členských štátov a medzi členskými štátmi a Komisiou týkajúce sa toho, či aktuálne právne predpisy EÚ v oblasti životného prostredia spĺňajú daný účel. Právne predpisy možno náležite vykonávať len vtedy, keď sa skúsenosti na úrovni členských štátov zohľadnia a záväzky EÚ začnú uplatňovať. V rámci iniciatívy „Make it Work“ (projektu riadeného členskými štátmi), ktorá bola zavedená v roku 2014, sa organizujú diskusie o tom, ako možno zlepšiť zrozumiteľnosť, súlad a štruktúru environmentálnych právnych predpisov EÚ bez oslabenia existujúcich noriem ochrany.

Efektívne riadenie v ústredných, regionálnych a miestnych orgánoch verejnej správy

Subjekty podieľajúce sa na vykonávaní environmentálnych právnych predpisov na úrovni Únie, na celoštátnej, regionálnej a miestnej úrovni treba

vybaviť poznatkami, nástrojmi a schopnosťami v záujme posilnenia prínosov plynúcich z týchto právnych predpisov a riadenia procesu ich presadzovania.

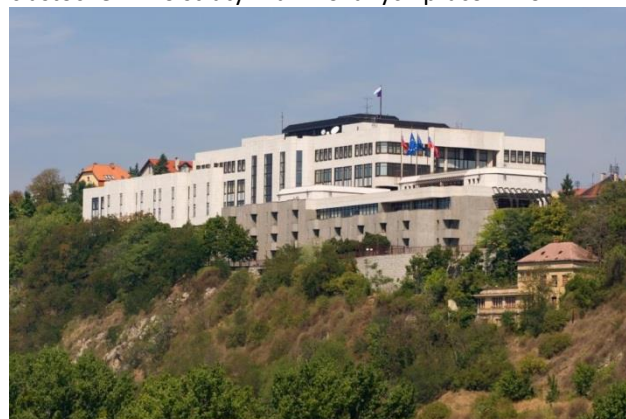
Kapacity v oblasti vykonávania pravidiel

Mimoriadne dôležité je, aby ústredné, regionálne a miestne orgány verejnej správy mali potrebné kapacity, zručnosti a odbornú prípravu na vykonávanie svojich úloh a na účinnú spoluprácu a vzájomnú koordináciu v rámci systému viacúrovňového riadenia.

Administratívne kapacity sú vo všeobecnosti nedostatočné a presadzovanie environmentálnych právnych predpisov a politiky dlhodobu doplaca na výmeny v každom kole volieb. Sektor vodného hospodárstva napríklad má zase ťažkosti s nedostatočnými administratívnymi kapacitami.

Za environmentálne záležitosti zodpovedá ministerstvo životného prostredia alebo regionálne orgány. Miestne orgány sú obvykle zodpovedné za sektorové politiky, ako napr. odpadové hospodárstvo, čo vyvoláva napätie. Ministerstvo zároveň zastáva úlohu všeobecného dozoru a kontroly.

V roku 2013 sa uskutočnila čiastočná reforma verejnej správy, ktorá viedla k vytvoreniu integrovaných miestnych orgánov, okresných úradov, na ktoré boli prenesené právomoci a povinnosti regionálnych environmentálnych úradov, regionálnych orgánov pre dopravu a lesné hospodárstvo a regionálnych katastrálnych úradov. Aj keď hodnotenie vplyvu tejto čiastočnej reformy nie je k dispozícii, uvádzalo sa čiastočné riziko straty kvalifikovaných pracovníkov.

Zodpovednosť za environmentálny program je slabá, prevažujú sociálne témy. Environmentálne orgány sú vystavené početným tlakom¹⁰². Kým environmentálne právne predpisy sú pomerne prísne, ich presadzovanie je slabé.

¹⁰¹ Komisia priebežne pracuje na zlepšovaní poznatkov o jednotlivých krajinách týkajúcich sa kvality a fungovania administratívnych systémov členských štátov.

¹⁰² Úroveň korupcie a jej vývoj vrátane verejnej správy na Slovensku vyvoláva obavy, na ktoré sa poukázalo v dokumente [Európsky semester – odporúčania pre jednotlivé krajiny 2014 a 2015](#) a [Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície na rok 2016](#).

Dôvera verejnosti vo verejnú správu aj v jednotlivé jej úrovne je nízka.

Na Slovensku existuje približne 25 environmentálnych mimovládnych organizácií fungujúcich na celoštátnej alebo miestnej úrovni, od roku 2007 sú organizované do otvorenej siete „Ekofórum“, pričom niektoré z týchto mimovládnych organizácií (MVO) sú tiež členmi novej „Zelenej koalície“, ktorá bola vytvorená v roku 2014. Slovenské environmentálne mimovládne organizácie pôsobia spravidla v nepriaznivom prostredí s nedostatočnými finančnými prostriedkami. Odzrkadľuje sa to napríklad v nízkom počte prípadov týkajúcich sa environmentálnych záležitostí predložených na vnútroštátne súdy.

Počet prípadov porušenia povinnosti, ktoré sa týkajú najmä nesúlady a nesprávneho uplatňovania environmentálneho acquis EÚ, je na Slovensku na priemernej úrovni. Najväčšie percentuálne podiely prípadov porušenia povinnosti sú v oblastiach týkajúcich sa vody (29 %), odpadu (21 %) a vplyvu (22 %) (údaje z roku 2015). Nedostatky v transpozícii smerníc EIA/SEA už boli riešené tromi konaniami o porušení povinnosti od pristúpenia Slovenska k EÚ. Má to vplyv na zákonnosť projektov, ktoré spadajú do rozsahu pôsobnosti smernice EIA a boli predmetom povoľovacích konaní počas tohto obdobia.

Slovensko prijalo novelizáciu zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v apríli 2015 v reakcii na druhé horizontálne porušenie povinnosti v súvislosti so smernicou EIA s cieľom zamedziť riziku pozastavenia finančných prostriedkov EÚ. Touto novelizáciou sa zavádzajú viaceré zmeny do dovtedy zavedeného systému, ako napr. záväzné stanovisko k posudzovaniu vplyvov na životné prostredie a stanovisko k posudzovaniu vplyvov na životné prostredie voči, ktorému sa možno odvolať.

V sektore dopravy stále existuje celý rad projektov so starými/predvstupovými posudzovaniami vplyvov na životné prostredie, ktoré majú byť spolufinancované v programovom období na roky 2014–2020 a bude potrebné zabezpečiť súlad týchto projektov s právnymi predpismi EÚ v prípade potreby vykonaním nových posudzovaní vplyvu na životné prostredie.

V niektorých prípadoch týkajúcich sa životného prostredia, kde jednotlivci alebo mimovládne organizácie získali právo na prístup pred vnútroštátne súdy v posledných rokoch, slovenskí sudcovia predložili niektoré otázky Súdnemu dvoru EÚ na začatie prejudiciálneho konania. Znamená to cenný príspevok k rozvoju environmentálneho práva EÚ, keďže prejudiciálne konanie umožňuje Súdnemu dvoru poskytnúť jednotný výklad práva EÚ.

Environmentálna politika sa tradične spája s nástrojmi

plánovania (územné plány). Tieto nástroje sú však poznačené formalistickým uplatňovaním strategického environmentálneho hodnotenia. Slovensko má zavedený systém viacstupňového povoľovacieho konania, v ktorom po EIA nasleduje štádium územného rozhodnutia a stavebného povolenia. V priebehu posledných desaťročí prebiehajú diskusie o úplnej reforme systému povoľovania, (na základe stavebného zákona z roku 1976, odvtedy viackrát novelizovaného) doteraz sa však nedospelo k výsledku.

Navrhované opatrenie

- Zlepšiť uplatňovanie smerníc EIA a SEA ako dôležitých nástrojov na zabezpečenie environmentálnej integrácie.

Koordinácia a integrácia

Slovenská republika má národnú stratégiu trvalo udržateľného rozvoja.¹⁰³ Vykonávanie environmentálnych politik je rozdrobené v dôsledku rozdelenia právomocí. Politické rozhodnutia často prevažujú nad dlhodobým zámerom.

Transpozícia revidovanej smernice EIA¹⁰⁴ bude príležitosťou na zjednodušenie regulačného rámca pre posudzovanie vplyvov na životné prostredie. Komisia podporuje zjednodušenie posudzovania vplyvov na životné prostredie, pretože vďaka tomuto prístupu sa obmedzí duplicita a zabráni zbytočnému prekryvaniu posudzovaní životného prostredia, ktoré sa uplatňujú v prípade konkrétneho projektu. Zjednodušenie okrem toho pomôže znížiť zbytočnú administratívnu záťaž a zrýchli rozhodovanie bez ohrozenia kvality postupu posudzovania vplyvov na životné prostredie. Komisia vydala v roku 2016¹⁰⁵ usmerňujúci dokument o stanovení koordinovaných a/alebo spoločných postupov, ktoré súčasne podliehajú posudzovaniu podľa smernice EIA, smernice o biotopoch, rámcovej smernice o vode a smernice o priemyselných emisiách¹⁰⁶.

Zabezpečenie súladu

Právo EÚ vo všeobecnosti, ako aj konkrétne ustanovenia o inšpekciách, iných kontrolách, sankciách a environmentálnej zodpovednosti pomáhajú položiť základ pre systémy, ktoré členské štáty musia mať zavedené na zabezpečenie súladu s environmentálnymi právnymi predpismi.

¹⁰³ <http://www.minzp.sk/dokumenty/strategicke-dokumenty/>.

¹⁰⁴ Transpozícia smernice 2014/52/EÚ sa má uskutočniť v máji 2017.

¹⁰⁵ Európska komisia, 2016. Oznámenie Komisie – [Usmernenie Komisie k zjednodušeniu enviromentálnych posúdení vykonávaných podľa článku 2 ods. 3 smernice o posudzovaní vplyvov na životné prostredie](#) (smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/92/EÚ zmenená smernicou 2014/52/EÚ).

¹⁰⁶ Európska Komisia, [k dispozícii v roku 2016].

Verejné orgány pomáhajú zabezpečiť plnenie povinností zodpovednými subjektmi monitorovaním a podporovaním súladu a prijatím dôveryhodného následného postupu (t. j. presadzovanie) v prípade porušenia alebo vzniku záväzkov. Monitorovanie súladu s právnymi predpismi možno uskutočniť na podnet samotných orgánov a v rámci reakcie na sťažnosti občanov. Môže zahŕňať rôzne druhy kontrol vrátane inšpekcii povolených činností, sledovanie možných nezákonných činností, vyšetrovania trestných činov a auditov systémových nedostatkov. Obdobne existujú viaceré prostriedky na podporu súladu vrátane kampaní na zvyšovanie informovanosti a používania usmerňovacích dokumentov a online informačných nástrojov. Následné opatrenia v súvislosti s porušeniami právnych predpisov a záväzkami môžu zahŕňať správne opatrenie (napr. zrušenie povolenia), uplatnenie trestného práva¹⁰⁷ a opatrenia podľa práva zodpovednosti za škodu (napr. požadovaná náprava po škode v dôsledku nehody na základe pravidiel o zodpovednosti) a pravidiel zmluvného práva (napr. opatrenia na vyžadovanie súladu so zmluvami na ochranu prírody). Všetky tieto intervencie dovedna predstavujú „zabezpečenie súladu“, ako je znázornené na obrázku 14.

Najlepší postup na strategickej a operačnej úrovni sa presunul k prístupu založenému na riziku, v rámci ktorého sa na najzávažnejšie problémy sústreďujú najlepšia kombinácia monitorovania súladu, podpory a presadzovania. V rámci najlepších postupov sa uznáva aj potreba koordinácie a spolupráce medzi rôznymi orgánmi s cieľom zabezpečiť konzistentnosť, zabrániť duplicitnej práci a znížiť administratívnu záťaž. Aktívna účasť v existujúcich celoeurópskych sieťach inšpektorov, polície, prokurátorov a sudcov, ako napr. *IMPEL*¹⁰⁸, *EUFJE*¹⁰⁹, *ENPE*¹¹⁰ a *EnviCrimeNet*¹¹¹, je cenným nástrojom na výmenu skúseností a osvedčených postupov.

Obrázok 14: Zabezpečenie súladu s environmentálnymi predpismi

¹⁰⁷ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/99/ES z 19. novembra 2008 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva.

¹⁰⁸ [Sieť Európskej únie pre implementáciu a presadzovanie environmentálneho práva](#)

¹⁰⁹ [Fórum sudcov Európskej únie pre životné prostredie](#)

¹¹⁰ [Európska sieť prokurátorov pre životné prostredie](#)

¹¹¹ [EnviCrimeNet](#)

V súčasnosti existujú viaceré sektorové záväzky týkajúce sa inšpekcii a v smernici EÚ o environmentálnej zodpovednosti¹¹² je ustanovený prostriedok na zabezpečenie uplatňovania zásady „znečisťovateľ platí“, ktorá sa uplatňuje v prípade nehôd a incidentov pri ktorých dôjde k poškodeniu životného prostredia. K dispozícii sú aj verejne dostupné informácie poskytujúce prehľad o existujúcich silných a slabých stránkach v každom členskom štáte.

V každom členskom štáte sa preto skúmalo: zabezpečovanie súladu založené na riziku, koordinácia a spolupráca medzi jednotlivými orgánmi a účasť v paneurópskych sieťach a kľúčové aspekty vykonávania smernice o environmentálnej zodpovednosti na základe nedávno uverejnenej správy Komisie o vykonávaní programu REFIT a jeho hodnotení¹¹³.

V priebehu posledného desaťročia Slovensko vynaložilo úsilie na zlepšenie svojho systému inšpekcii priemyselných zariadení. Identifikované boli niektoré osvedčené postupy z hľadiska činností podporovania súladu a zapojenia mimovládnych organizácií do práce na zabezpečenie súladu.

Zdá sa, že prístupy založené na riziku zamerané na prácu na zabezpečenie súladu sa používajú len v obmedzenej miere. Zavedené sú príslušné plány inšpekcii, ktoré však nie sú verejne prístupné¹¹⁴. Zistili sa nedostatky týkajúce sa strategického plánovania, organizácie a efektívnosti práce na zabezpečení súladu environmentálnej politiky v jednotlivých oblastiach, napr. kontrol odberu vody¹¹⁵ a nezákonného zabíjania vtákov¹¹⁶.

¹¹² Európska únia, [smernica 2004/35/CE o environmentálnej zodpovednosti](#) a odstraňovaní environmentálnych škôd (Ú. v. EÚ L 143, 30.4.2004, s. 56).

¹¹³ COM(2016) 204 final a COM(2016) 121 final zo 14. 4. 2016. Poukazuje to na potrebu lepších dôkazov o tom, ako sa smernica používa v praxi, nástrojov na podporu jej vykonávania, ako napr. usmernenia, odborná príprava a registre prípadov podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti, ako aj finančného zabezpečenia dostupného v prípade udalostí alebo nehôd vyžadujúcich si náklady na nápravu.

¹¹⁴ Štúdia „Assessment and summary of the Member States' implementation reports for the IED, IPPCD, SED and WID. Industrial Emissions Directive, (Posúdenie a súhrn správ o vykonávaní smernice o priemyselných emisiách, smernice o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania, smernice o emisiách z rozpúšťadiel a smernice o spaľovaní odpadov), 2016, Amec Foster Wheeler Environment&Infrastructure UK Ltd v spolupráci so spoločnosťou Milieu Ltd, s. 352f.

¹¹⁵ Európsky dvor audítorov, Osobitná správa č. 4, 2014, integrácia cieľov politiky EÚ v oblasti vodného hospodárstva do SPP: čiastočný úspech, s. 31 - 35.

¹¹⁶ „Stocktaking of the main problems and review of national enforcement mechanisms for tackling illegal killing, trapping and trade of birds in the EU.“ (Mapovanie hlavných problémov a revízia vnútroštátnych mechanizmov presadzovania predpisov proti nelegálnemu zabíjaniu, odchytu a obchodu s vtákmi v EÚ) Bionelligence, 2012, s. 141.

Chýbajú aktuálne informácie týkajúce sa:

- mechanizmov zberu údajov na sledovanie používania a účinnosti rôznych intervencií na zabezpečenie súladu,
- rozsahu, v akom sa metódy založené na riziku používajú na priame zabezpečenie súladu na strategickej úrovni a v súvislosti s kritickými činnosťami mimo priemyselných zariadení, najmä s osobitnými problémovými oblasťami, na ktoré sa poukazuje na iných miestach v tejto správe o krajine, t. j. ohrozenia chránených typov biotopov a rastlinných a živočíšnych druhov, nedodržanie kvality ovzdušia a tlaky na zdroje podzemnej vody,
- opatrení na štruktúrovanú koordináciu a spoluprácu rôznych príslušných orgánov, najmä inšpektorov na jednej strane a prokurátorov na druhej strane,
- toho, ako príslušné orgány zabezpečujú cieľnú a primeranú reakciu na rôzne typy prípadov nedodržania právnych predpisov, najmä v súvislosti so zistenými závažnými porušeniami vzhľadom na náznaky nízkej úrovne odhaľovania porušení a malej pravdepodobnosti trestného stíhania a prestania za trestné činy proti životnému prostrediu¹¹⁷.

Slovensko sa zúčastňuje na činnostiach siete IMPEL a siete EnviCrimeNet¹¹⁸.

V období rokov 2007 – 2013 Slovensko neoznámilo žiadne prípady environmentálnych škôd riešených podľa smernice o environmentálnej zodpovednosti. Ministerstvo životného prostredia organizuje školenia a konferencie a vydalo informačné materiály na zvýšenie informovanosti. Vytvorilo aj metodiku na priestorovú diferenciaciu rizika a informačný systém na prevenciu a nápravu environmentálnych škôd, ako aj register environmentálnych škôd. Existuje však ešte značný priestor na ďalšie opatrenia na zlepšenie vykonávania smernice. Slovensko od roku 2012 uplatňuje povinné finančné zabezpečenie pre prevádzkovateľov vykonávajúcich nebezpečné činnosti (na zaplatenie za nápravu škôd, ak prevádzkovateľ nemôže).

Navrhované opatrenie

- Zlepšiť transparentnosť organizovania a fungovania zabezpečovania súladu a spôsobu riešenia významných rizík, ako je uvedené vyššie.
- Podporovať väčšiu účasť príslušných orgánov vo všetkých sieťach pre súlad s environmentálnymi predpismi.
- Zintenzívniť úsilie pri vykonávaní smernice o environmentálnej zodpovednosti pomocou aktívnych iniciatív, najmä vypracovaním vnútroštátneho usmernenia.

Účasť verejnosti a prístup k spravodlivosti

V Aarhuskom dohovore, súvisiacich právnych predpisoch EÚ o účasti verejnosti a posudzovaní vplyvov na životné prostredie, ako aj v judikatúre Súdneho dvora sa vyžaduje, aby občania a ich združenia mali možnosť zapájať sa do rozhodovania o projektoch a plánoch a aby požívali účinný environmentálny prístup k spravodlivosti.

Občania môžu účinnejšie chrániť životné prostredie, ak sa môžu spofahnúť na tri „pilieri“ Dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (ďalej len „Aarhuský dohovor“). Účasť verejnosti na správnom rozhodovacom procese je dôležitým prvkom na zabezpečenie toho, aby úrady prijímali svoje rozhodnutia na najlepšom možnom základe. Komisia má neskôr v pláne systematickejšie preskúmať súlad so záväznými požiadavkami na účasť verejnosti.

Prístup k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia je súbor záruk, ktoré umožňujú občanom a ich združeniam napadnúť právne úkony alebo opomenutia orgánov verejnej správy pred súdom. Je to nástroj decentralizovaného vykonávania environmentálneho práva EÚ.

V prípade každého členského štátu sa systematicky preskúmajú dva kľúčové prvky účinného prístupu k spravodlivosti: právne postavenie verejnosti vrátane mimovládnych organizácií a miera, do akej neúmerne náklady predstavujú prekážku.

Náklady na súdne konania na Slovensku sa nepovažujú za neúmerne vysoké.

Hlavným problémom pri predkladaní záležitostí týkajúcich sa životného prostredia na súd bolo nedostatočné právne postavenie verejnosti vrátane environmentálnych mimovládnych organizácií v prípade žiadosti o súdne preskúmanie administratívnych rozhodnutí týkajúcich sa životného prostredia. Vo viacerých oblastiach environmentálneho práva verejnosť nebola oprávnená podať žalobu na súd, hlavne preto, že nemá prístup k správne konaniu, ktoré je podmienkou na začatie súdneho konania. Slovensko tento problém

¹¹⁷ V súvislosti s nezákonným zabíjaním vtákov pozri napríklad publikáciu „Stocktaking of the main problems and review of national enforcement mechanisms for tackling illegal killing, trapping and trade of birds in the EU.“ (Mapovanie hlavných problémov a revízia vnútroštátnych mechanizmov presadzovania predpisov proti nelegálnemu zabíjaniu, odchytu a obchodu s vtákmi v EÚ), BioIntelligence, 2012, s. 136f.

¹¹⁸ Inšpekcie vykonáva Slovenská inšpekcia životného prostredia. Podľa slovenských orgánov by však na úspešné zabezpečenie súladu s environmentálnymi predpismi bolo potrebné uskutočniť zmenu komplexného systému. V Slovenskej republike je nedostatok sudcov a prokurátorov pre oblasť životného prostredia.

častočne vyriešilo prijatím právnych predpisov, ktorými sa zavádzajú požiadavky na prístup k spravodlivosti pre mimovládne organizácie v niektorých oblastiach¹¹⁹ napr. v oblasti projektov, ktoré si vyžadujú posudzovanie vplyvov na životné prostredie.

Navrhované opatrenie

- Prijatť potrebné opatrenia na zabezpečenie postavenia environmentálnych mimovládnych organizácií, aby mohli napadnúť právne úkony alebo opomenutia orgánu verejnej správy vo všetkých sektorových právnych predpisoch EÚ v oblasti životného prostredia v plnom súlade s právnymi predpismi EÚ, ako aj s Dohovorom o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (Aarhuský dohovor).

Prístup k informáciám, poznatkom a dôkazom

Podľa Aarhuského dohovoru a súvisiacich právnych predpisov EÚ o prístupe k informáciám a spoločnému využívaniu priestorových údajov sa vyžaduje, aby verejnosť mala prístup k jasným informáciám o životnom prostredí vrátane informácií o spôsobe vykonávania environmentálneho práva Únie.

Mimoriadne dôležité je, aby sa informácie k verejným orgánom, verejnosti a podnikom dostávali účinným a efektívnym spôsobom. Zahŕňa to podávanie správ podnikmi a verejnými orgánmi a aktívne šírenie informácií verejnosti čoraz viac elektronicky.

Aarhuský dohovor¹²⁰ a smernica o prístupe k informáciám o životnom prostredí¹²¹, ako aj smernica INSPIRE¹²² spolu tvoria právny základ výmeny informácií o životnom prostredí medzi verejnými orgánmi a s verejnosťou. Predstavujú tiež zelenú súčasť prebiehajúceho akčného plánu EÚ pre elektronickú verejnú správu¹²³. Prvé dva nástroje určujú povinnosti poskytovať informácie verejnosti nielen na požiadanie, ale aj aktívne z vlastného podnetu. Smernica INSPIRE je novátorským nástrojom na výmenu elektronických údajov medzi verejnými orgánmi, ktoré môžu mať rôzne politiky týkajúce sa výmeny

údajov, napr. v tom, či je prístup k údajom bezplatný. V smernici INSPIRE sa stanovuje infraštruktúra umožňujúca výmenu priestorových údajov a služieb. Na umožnenie prístupu k týmto službám bola zavedená koncepcia geoportálu INSPIRE. Priestorové údaje a služby sú opísané tak, aby sa dali vyhľadávať pomocou metaúdajov, ktoré označujú okrem iných parametrov aj úroveň prístupu verejnosti k úrovni poskytovaných priestorových údajov a podmienkam uplatňovaným na prístup a používanie v každom členskom štáte, t. j. údaje týkajúce sa konkrétnej polohy, ako napr. údaje monitorovania kvality ovzdušia. Popri ďalších prínosoch prispievajú tiež k uľahčeniu oznamovacích povinností orgánov verejnej moci.

V prípade každého členského štátu sa systematicky preskúmala dostupnosť údajov (na základe toho, ako bolo stanovené v smernici INSPIRE), ako aj politiky spoločného využívania údajov („otvorené údaje“).

Pokiaľ ide o výsledky Slovenska v oblasti vykonávania smernice INSPIRE ako pomocného rámca na aktívne šírenie informácií o životnom prostredí verejnosti, existuje ešte priestor na zlepšenie. Slovensko uviedlo vo svojej správe o vykonávaní INSPIRE¹²⁴ predkladanú každé 3 roky, že potrebné politiky týkajúce sa výmeny údajov umožňujúce prístup a používanie priestorových údajov vnútroštátnymi správnyimi orgánmi, ďalšími správami členských štátov a inštitúciami EÚ bez procedurálnych prekážok sú k dispozícii iba sčasti a sú nekonzistentné. Slovenská republika nemá spoločnú politiku výmeny údajov, ani harmonizované podmienky k prístupu a používaniu údajov. Aj keď právne predpisy sú zavedené, ich vykonávanie zaostáva a súčasné prostredie v oblasti výmeny údajov je stále veľmi rôznorodé. Orgány verejnej moci používajú na vzájomnú výmenu priestorových údajov rôzne licencie a dvojstranné dohody o výmene údajov. V súčasnosti prebieha proces novelizácie právnych predpisov zameraný na zlepšenie tejto situácie a riešenie zistených nedostatkov, ktorý mal skončiť do konca roku 2016.

Z posúdenia monitorovacích správ¹²⁵ vypracovaných Slovenskom a priestorových informácií, ktoré Slovensko zverejnilo na geoportáli INSPIRE¹²⁶, vyplýva, že sprístupnené alebo dostupné neboli všetky priestorové informácie potrebné na hodnotenie a vykonávanie environmentálneho práva EÚ. Väčšiu časť týchto chýbajúcich priestorových informácií tvoria environmentálne údaje, ktoré podľa predpisov existujúceho environmentálneho práva EÚ týkajúcich sa podávania správ a monitorovania musia byť dostupné. Pokiaľ ide o navrhovaný prioritný zoznam v rámci INSPIRE

¹¹⁹ Novela č. 314/2014 zákona č. 100/2001 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie s účinnosťou od 1. 1. 2015 alebo novela č. 408/2011 Z. z. zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny s účinnosťou od 1. 12. 2011 a prijatie zákona o správnom súdnom poriadku č. 162/2015 Z. z. s účinnosťou od 1. 7. 2016.

¹²⁰ UNECE, 1998. [Dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia](#).

¹²¹ Európska únia, [smernica 2003/4/ES o prístupe verejnosti k informáciám o životnom prostredí](#).

¹²² Európska únia, [smernica INSPIRE 2007/2/ES](#).

¹²³ Európska únia, Akčný plán EÚ pre elektronickú verejnú správu na roky 2016 – 2020 – Urýchlenie digitálnej transformácie správy [COM\(2016\) 179 final](#).

¹²⁴ Európska komisia, [INSPIRE reports](#) (správy o INSPIRE).

¹²⁵ [Inspire indicator trends](#) (Trendy ukazovateľov INSPIRE).

¹²⁶ [Inspire Resources Summary Report](#) (Súhrnná správa o zdrojoch INSPIRE).

súborov údajov súvisiacich s povinnosťami podávania správ uvedených v environmentálnych právnych predpisoch EÚ¹²⁷, Slovensko iniciovalo činnosti zamerané na užšie prepojenie podávania správ v rámci INSPIRE s podávaním správ o životnom prostredí.

Navrhované opatrenie

- Kriticky posúdiť účinnosť politík týkajúcich sa údajov a pri ich úprave zohľadniť „najlepšie postupy“. Poskytnúť dostatočnú podporu na vykonávanie zmenených právnych predpisov a zabezpečiť súlad s činnosťami elektronickej verejnej správy.
- Identifikovať a zdokumentovať všetky súbory priestorových údajov potrebné na vykonávanie environmentálneho práva a sprístupniť údaje a dokumenty aspoň v takom stave „v akom sú“ iným verejným orgánom a verejnosti prostredníctvom digitálnych služieb uvedených v smernici INSPIRE. Vytvoriť vhodné podmienky na splnenie cieľov opatrení stanovených v národnom akčnom pláne implementácie INSPIRE na roky 2016 – 2021¹²⁸.

¹²⁷ <https://ies-svn.jrc.ec.europa.eu/attachments/download/1735/INSPIRE%20List%20of%20priority%20data%20sets%20%5BDOC10%5D.pdf>

¹²⁸ http://inspire.enviroportal.sk/Upload/documents/20160426_SK_INSPIRE_Action_Plan/SK_INSPIRE_Action_Plan_2016_2021_20160515.doc